ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЕ ХАБЗЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОКІ

№218 (21.626) ● 2009 гъэм щэкІуэгъуэм (ноябрым) и 19, махуэку ● Тхъэмахуэм тхуэ къыдокІ ● И уасэр сомы 3-щ ●

adyghe@mail.ru
adyghepsale.ru

●КъБР-м и Парламентым и Президиумым

Узыншагъэр хъумэным, щІыхухэр гуэзвэгъуэхэм пэІэщІэ щІыным топсэлъыхь

Республикэм и Парламентым и зэІуІуэм Правительствэм щыхухаха зэманым хиубыдэу парламентархэр едэІуащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм узынышагъэр хъумэныным ГъэрхъумэнымкІэ и министр Вишу Вадим «2007 - 2011 гъэхэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм узынышагъэр хъумэным зыщеГъэужьыныр» республикэ программэ хэхам и Іуэхукіэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Законыр гъэзэщІа зэрыхъум теухуауэ ищІа докладым.

МЫ программэм къыщыгъэльэгъуа къаІэн нэхъыщхьэхэм ящыщщ лІэхэм, ныкъуэдыкъуэ хъухэм я бжыгъэр гъэмэщІэныр, анэхэмрэ сабийхэмрэ я узыншагъэр хъумэныр, эпидемиологие щытыкІэр егъэфІэкІуэныр, щІыхухэм я ГъэрхъумэныгъэмкІэ къыщыгъэльэгъуэныр. Абы хеубыдэ «Социальнэ узыфэхэр зыпкъыр сымаджэхэр хущхъуэкІэ къызэгъэпэщыныр», «Анэмрэ сабийм я узыншагъэр», «Узыншагъэр хъумэнымкІэ къырал, муниципальнэ Іуэхущ Іапіэхэм я лэжьыгъэм и унэтІыныгъэ нэхъыщхьэхэм зегъэужьыныр» программэ къуэдзэр.

Мы программэр къызэращтэрэ хуэдищкІэ нэхъыбэ хъущ жьэн узым еІэзэным трагъэкІуадэ ахъшэр. Абы къыхэкІыу, жьэн узыр зэфыкІэр иджыри мымащІэми, апхуэдэ сымаджэхэм еІэзэ Іуэхущ Іапіэхэр хущхъуэкІэ тэмэму къызэрагъэпэщу зэрыхуежьам къыхэкІыу, а узыфэм иІыкІхэм я бжыгъэм нэрылъагъуу кІэрыхуащ (2007 гъэм - процент 11,4-рэ, 2009 гъэм - процент 7,9-рэ).

Министрым зэрыжиІамкІэ, ахъшэу хуэдэ зыбжанэкІэ нэхъыбэ трагъэкІуадэу щІадзащ «Психиатрие дэІэпыкъуныгъэм зегъэужьынымкІэ гъэтІыльыпІэ зимыІэ Іуэхухэр», «КБР-м и цІыхухэм ират онкологие дэІэпыкъуныгъэм зегъэужьынымкІэ лэжьыпхъэхэр», «Фошыгъу диабет» программэ къуэдзэхэр гъэзэщІэным. Апхуэдэу нэрылъагъуу ефІэкІуащ «Вакцинопрофилактикэ» лэжьыгъэр финансэмкІэ къызэрызэрагъэпэщыр. 2007 гъэм иммунобиологие хущхъуэгъуэхэм сом мин 839,4-рэ трагъэкІуэдамэ, дызэрыт илъэсым абы хухахащ сом мелуани 3-рэ мин 300-рэ. А ахъшэмкІэ кІащхъу уз зэрыцІалэ нэхъ шынагъуэу Іьэпкъ программэм къыщымыгъэльэгъуахэр кьемыуэлІэн папщІэ цІыхухэм халъхь вакцинэхэр. Іьэпкъ программэм хиубыдэ уз зэрыцІалэхэр къэмыхьеин папщІэ хэлъхьэныр хущхъуэм теКІуэдзэу ахъшэр Урысей Федерацэм и бюджетым щхьэхуэу щыхухах. Абы и нэхъкІэ 2009 гъэм республикэм иммунобиологие хущхъуэгъуэу сом мелуан 30-м щІигъу и уасэ кьыІэрыхьащ.

Псом хуэмыдэу мыхьэнэщхуэ зиІэ Іуэхухэм ящыщу Бицу Вадим къыхигъащІ «Анэмрэ сабийм я узыншагъэр» программэ къуэдзэр гъэзэщІэным трагъэкІуадэ ахъшэр нэхъыбэ зэрыхъуар. Абы и фІыщІкІэ сабий къальхъуагъащІэхэм ящыщу 1000 хэс тещІыхьауэ лІэжьхэр 2008 гъэм иригъыбзэу процент 46-кІэ нэхъ мащІэ хьІущ. 2009 гъэм и ятІонэрэ мазибгъуэм а бжыгъэм зихъуэжакъым. Кьалъхуэкъэм проценти 5,2-рэ къахэхъуащ. Къэбгъэльагъуэмэ, 2009 гъэм щыщу блокІа мази 10-м республикэм сабий 1044-рэ е нэгъабэ и апхуэдэ зэманым елъытауэ сабий 288-кІэ нэхъыбэ, къыщалъхуащ.

«Узыншагъэр хъумэнымкІэ къэрал, муниципальнэ Іуэхущ Іапіэхэм ирагъэкІуэкІ лэжьыгъэм и унэтІыныгъэ нэхъыщхьэхэм зегъэужьыныр» программэ къуэдзэр гъэзэщІэным хиубыдэу медицинэ Іэмэпсымэхэр къащхуэ, КъБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен къигъэуваауэ щыта пщэрылъхэм къызэрыщыгъэльэгъуэм хуэдэу. Министрым къигъэлъагъуащ мы лэжьыгъэм хиубыдэу 2010 гъэм зэфІэгъэкІыну я мурадхэр. Абы хэм ящыщу республикэм щыІэ лъхуапІэхэр иджырей ІэмэпсымэхэмкІэ къызэрэпэщыныр, сабийхэмрэ цІыхубзхэмрэ ират медицинэ дэІэпыкъуныгъэр егъэфІэкІуэныр, фадэмрэ наркотикхэмрэ цІыхухэр емыгъэтхьэкъуныр хуэунэтІа Іуэхухэр, нэгъэщІэхэри. КъБР-м и Президентым я пщэ къыззэрырилъхьам теуту, узыншагъэр хъумэнымкІэ муниципальнэ Іуэхущ Іапіэхэр нэсу зэгъэпэщыныжьмэ тра-гъэкІуэдэн папщІэ республикэ бюджетым сом мелуани 120-рэ къыхагъэкІынущ.

Доклад зыщІам жэуапхэр иратащ КъБР-м и Парламентым и Унафэщ Іуэхущ Іапіэхэм, комитетхэм я унафэщІхэр зыщІэупщІащ. Къашцтэмэ, гриппыр къэмыхьеин папщІэ иджыпсту къагъэсэбэн хущхъуэгъуэхэр зыхуэдэм теухуауэ абы къыхигъэщащ А/Н1N1 пІэхъыбгъэгъуэ къемыуэлІэн папщІэ къагъэсэбэнымэ вакцинэр иджыри республикэм къызэрыІэрымыхьар, зэкІэ халъхьэр бжыгъэ-щІымахуэ лъэхъэнэм къэхъеИ гриппым зэрыпащІэт хущхъуэгъуэ арауэ зэрыщытыр. Министрым быдэу жиІащ, тэмакъ уз-вирус узыфэр зыпкърыхьахэм я бжыгъэр тІэкІу нэхъыбэ хъуами, эпидемиологие щытыкІэ тІкІим республикэр зэрыпэмысар. А/Н1N1 гриппым папщІэ къыщІагъэкІ вакцинэм и гугъу пщІымэ, ар иджыпсту апхуэдэ узыфэ къыщыхъеяр, щІыхь щхьэхуэхэр щылыкІа щІыналъхэхэм яшэ. Нэхъ иужькІэ республикэм вакцинэ хэхьыгъэгъуэ мин 212-рэ къыІэрыхьэнущ, фІэкІыпІэ имыІэу а хущхъуэгъуэр зрахьэлІэн хуей щІыху гупхэм папщІэ. Апхуэдэу Бицу Вадим жиІащ А/Н1N1 гриппым республикэм щысэухэм ящыщу щІыхуитІым кьеуэлІауэ зэрыщытар, ауэ ахэр зэрыхъужар.

(КІэухыр 2-нэ нап.).

●Дыгъуасэ

Къапэщытхэр ягъэбелджылы

«Къэбэрдей-Балъкъэрым Іэщ лъапІэкъыфІхэр къагъэхъуныр щІ биотехнологиемкІэ и Іуэхущ Іапіэ» ОАО-м дыгъуасэ зэІуІуэ щыІэхэтащ. Ар къызэрагъэпэщащ КъБР-м и Парламентым Аграрнэ политикэмкІэ и комитетымрэ республикэм Мэкъумэщ хозяйствэмрэ ерыскъыпхъэхэмкІэ я Іуэхущ Іапіэхэм, мэкъумэщ предприятэхэм я унафэщІхэр, зоотехник-селекционерхэр, техник-осеменаторхэр, КъБКъМА-м, Къэбэрдей-Балъкъэрым мэкъумэщ хозяйствэмкІэ и щІэныгъэ къэхутакІуэ институтым щыщ еджагъэшІхэуэхэр, Іэщ ІагъэлІхэр.

КъБР-м и Парламентым Аграрнэ политикэмрэ щІыр зехьэнымкІэ и комитетым и унафэщІ ЛІыхъуГу Хьэжмурид иригъэкІуэкІа зэІуІуэм зэпкрыхауэ щытепсэльыхьащ республикэм Іэщ гъэхъуныр къыщыдэхыжьнымрэ а Іэнатіэм зыщегъэужьынымкІэ щыІэ хэкІыпІэхэр, зыхуэдэмрэ.

ЗыхэпІа Іуэхугъуэм теуауа унафэ къащта нэужь, КБР-м мэкъумэщ хозяйствэмрэ ерыскъыпхъэхэмкІэ и министр **Ерчэн Темболэт** нэхъ лэжьыгъэфІ зиІэ Іэщ Іагъэлъ 10-м жэмхэр Іэрыщ Іу псэф зэращІ лабораторэхэр зыхэт яГъэІэпхъуэ я автомашинэхэм я Іунк Іыбзэ Іуххэр яритащ,

Зэ Іуэщ Іэм хэтащ республикэм и Парламентым и Унафэщ Іым и къуэдзэ **Бозий Натбий.**

МЫСОСТ Алий.

●Щэныгъэ

Дэтхэнэ зым и дэжкІи

Щэнэнкъэрадпедагогикэинститутым «Бзэмрэ школымрэ» зи щІэныгъэ-практикэ конференциякІуэкІащ.

АБЫ КЪЕБЛЭГЪАТ Урысей Федерацэм Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм, егъэджэныгъэм кІэлъыплъ ныкъуэ Федерацэм къыщыкъум и лэжьакІуэхэр, нэгъэщІ куэдм.

Анэдэлхъубзэр, урысыбзэр, хамэкъэрадлыбзэхэр сабийхэм къатемыкъэлъэу зэрырагъэджыфыну щІыкІэр убзыхуным, методикэ чэнджэщ зэрыт тхылъ кьыдэкІаІэхэм я фІагьыр къэхутэным теухуат мы зэІуІуэщІэр. Абы щІыху 250-м нэс хэтащ. Ар щыхьэт тохьуэ кьаІэта Іуэхум мыхьэнэщхуэ зэриІэм.

КъБР-м и дІыкІуэу мы зэІуІуэщІэм хэтащ КъБКъУ-м пэщІэдзэ щІэныгъэ сабийм егъэгъуэтынымкІэ кафедрэм и унафэщІ Зэгъэщокъуэ Хьисэ, КъБКъУ-м урысыбзэр егъэджэнымкІэ методикэ кафедрэм и унафэщІ Шынтыкъуэ Иринэ, КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм адыгэбзэмкІэ и Іэщ Іагъэлі нэхъыщхьэ Балэ Людмилэ.

Зэ Іуэщ Іэм щытепсэльыхьахэщ сабийм и бзэр ныкъуэ мыкъуу, анэдэлхъубзэр егъэщІэныныр, урысыбзэр пэщІдзэ классхэм зэрыщыгадэжьмрэ хэлъ гугъуехьхэм, дэтхэнэ зы льэпкъым и бзэр ихъумэжьмыкІэ щыІэ хэкІыпІэхэм. Мы конференцым зэхуэдэ методдистхэр, егъэджакІуэхэр зэчэнджэщ икІи щэч хэлъхьам ар дэтхэнэ зым и дежкІи зэІуІуэ щІэныгъэ ящыІэнущ.

ЖАНХЪУЭТ Зуэр.

●Щэрэдж куей

Псы зэрыжэ бжьамийуэ километри 9 яукъуэдий

Щэрэдж районымпсэупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ и Іэнатіэр ильэс Іэджэ льандзрэ зыпэщІэт гугъуехь нэхъыщхьэхэр къызыщэр псыр зэрызекІуэ бжьамийхэр жьы зэрыкъуарщ. Иджы я Іуэхур яГъэзэкІуэжу щІадзащ республикэ бюджетым къыхэкІыу ахъшэ къызэрыратам и фІыщІэкІэ.

2009 - 2010 гъэхэм я бжьыхьэ-щІымахуэ лъэхъэнэм зыкъуэгъэхьэзырыныжьмкІэ лэжьыгъэхэм хиубыдэу псы зэрикІуэ бжьамийхэр щыІэ-рахьэлІащ Зэрэгъыж, Безенги, Балъкъэр Ипщэ, Джэрпэджэж, Жэмтхьэлэ, Жэмтхьэлэ Ипщэ кьуажэхэм. Апхуэдэ лэжьыгъэхэр щыиагъэхьэлэгъащ Іуащ Іуджэр къуажэмрэ Къэщокъэтау поселкэмрэ. Мыгувэу щІадзэнурэ бжьамийхэр щыІэзэрахъуэжыныщ Бабугент къуажэмри. А лэжьыгъэхэр ирагъэкІуэкІ «2002-2010 гъэхэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и псэупІэ-коммунальнэ Іэнатіэм реформэ щегъэжьыкІыныр» ар къэзгъэзэрэщІэжьыныр» программэм хиубыдэу 2009 гъэм къыхуаутІыпщащ сом мелуани 10-мкІэ.

МЕЧИЕВ Хьэят.

●Политикэ партхэм

Петербург макІуэ

2009 гъэм щэкІуэгъуэм и 21-м Санкт-Петербург щекІуэкІынущ «Зыуэ щыт Урысей» политикэ партым и XI съездыр. Абы и лэжьыгъэм хэтынущ лІыкІэ 600-м щІигъу, хьэщІэхэу 2000 нэхъ нэхъыбэ. ЗэІуІэшхэм ирихьэлІэнущ Федерацэмкіэ Советым хэтхэр, Къэрал Думэм и депутатхэр, властым и федеральнэ органхэм я лІыкІуэхэр, УФ-м и щІыналъэхэм я Іэтащхьэхэр, хамэ къэрал Іэщ Іагъэлі хэр, жылагъуэ лъэкІуэ цІэрыІуэхэр.

СЪЕЗДЫМ кьыщащитэжьынущ цІыхухэм я псэукІэр егъэфІэкІуэным тещІыхьа парт проектхэр гъэзэщІа зэрыхъуам кьрикІуэхэр. Абы апхуэдэу щытепсэльыхьынущ къэралым щыщІэ социально-экономикэ щытыкІэм икІи дунейпсо финанс кризисым и Іуэхьэхэр гъэкІуэдыжьын, парламентым нэхъыбапІэр щызыІыгъэ партым кьыпэщыт кьалэнхэр гъэзэщІэн папщІэ лэжьыпхъэхэр щызэхальхьынущ.

Къызэхуэсахэм гульытэшхуэ хуащІынущ партым и Программэмрэ Уставымрэ хальхьэну зэхуэдэжьныгъэхэм. А псомэ куууэ щытепсэльыхьащ партым щІыналъэхэм щІэ и кьудамэхэм.

Съездым щыхахынущ «Зыуэ щыт Урысейм» и Совет Нэхъыщхьэм хэтынущэр (зэрыхаха пІалъэр мы гъэм икІахэм я пІэкІэ). ЗэІуІэшхэм доклад нэхъыщхьэ щищІынущ «Зыуэ щыт Урысейм» и унафэщІ, УФ-м и премьер-министр Путин Владимир.

ИпэІуэкІэ, щэкІуэгъуэм и 20-м, цІыхубз информацэм и щІыналъэ Іэнатіэхэм я унафэщІхэмрэ лІыкІуэхэмрэ V Медиафорумым щызэхуэсынущ. Я мурадщ партым, гъэзэщІакІуэ властым я унафэщІхэр, политолог, экономист щІэрыІуэхэр щызэпсэльэн «стІол хьурейхэр» кьыззрагъэпэщыну.

Съездыр кьызэІуахын и пэкІэ екІуэкІынущ «Кризисым и льэхъэнэм партхэм я пщэ дэль социальнэ жэуапІныныгъэр» дунейпсо щІэныгъэ-практикэ зэІуІэр.

Іуэхуэхэм хэтынущ «Зыуэ щыт Урысей» партым и Совет нэхъыщхьэм и унафэщІ Грызлов Борис, партым и Генеральнэ советым и президиумым и секретарым дунейпсо политикэмрэ парт щыІэ зэпыщІэныгъэхэм пыщІа Іуэхуэхэм кІэ и кьуэдзэ Косачев Константин, хамэ къэрал лІыкІуэхэм ящыщу цІыху 30-м щІигъу.

Апхуэдэу я мурадщ «Зыуэ щыт Урысеймрэ» нэгъэщІ къэрал партхэмрэ зэрызэдэлажьэнум теухуа зэгурыІуэныгъэм Іэ традзэну.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и лІыкІуэу съездым кІуэнущ цІыху 12 хэтщ: щІыналъэ Политсоветым и секретарь Жаным Руслан, Къэрал Думэм и депутат Щхьэгуэш Адэлбий, Политсоветым и секретарым и унафэщІ Жамборэ Владимир, КБР-м и Парламентым и УнафэщІ Чеченов Анубар, абы и кьуэдзэ Саенкэ Татьянэ, Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и ректор Къарэмырзэ Барэсбий, Прохладнэ районым и щІыпІэ администрацэм и Іэтащхьэ Гертер Иван, партым и Налшык къэзэщІакІуэ комитетым и унафэщІ Ахаевэ Фаинэ, «Зыуэ щыт Урысейм» и «Щ1ыбзэщІэ гвардие» жылагъуэ зэгуухьэныгъэм и щІыналъэ штабым и унафэщІ Геккиев Сультан сымэ. Партым и Уставым ипкъ иткІэ, съездым и лІыкІуэхэщ «Зыуэ щыт Урысейм» и Совет Н эхьащхьэм хэт, ди щІыналъэм и Іэтащхьэ Кьанокъуэ Арсенэр партым и Совет Нэхъыщхьэм хэт, Къэбэрдей-Балъкъэр мэкъумэщ академиемрэ и ректор Жэрыкъуэ Борисрэ.

ШУРДЫМ Мадинэ.

Абхъазыр СНГ-м хагъэхьэну?

АБХЪАЗ. *Урысей Федерацэм и журналистхэм иджыблагъэ интервью щыритым республикэм и президент Бэгъэлтиз Сергей жиІащ Абхъазыр СНГ-м хьихьэнкІэ, УФ-м, Белоруссием, Абхъазым, Осетие Ипщэм зэгуэусу кьэралыгъуэ зэкьуэт кьыззрагъэпэщынкІэ зэрыхьунур.*

- А бхъазыр и щхьэ хуитыж кьэралыгъуэ щхьэхуэу нэгъуэщІ кьэралхэм кьызэралъытэным дытелэжьыхь эпытІ, абы кьыдэкІуэри шынагъуэншагъэр республикэм щыдогъэбыдэ, - кьыхигъащІ Бэгъэлтіз Сергей.

НыкъуэдыкъуэхэмкІэ совет

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. *Республикэм и президентым и пресс-Іуэхущ Іапіэм кьызэриІэтамкІэ, КъШР-м и унафэщІым и деж Ныкъуэдыкъуэхэм я Іуэхуэхмкіэ совет иджыблагъэ кьыщызэрагъэпэщащ.*

КъШР-м и президентым и деж щылэжьэну Ныкъуэдыкъуэхэм я Іуэхуэхмкіэ советым и унэтІыныгъэ нэхъыщхьэу щытынур ныкъуэдыкъуэхэм социальнэ дэІэпыкъуныгъэ щхьэхуэхэр егъэгъуэтыныр, абыхэм ехьэлІа республикэ программэхэр зэхэсгъэныр, нэгъэщІ Іуэхугъуэхэр кьызэрэпэщыныр. Апхуэдэуи советым кьыпщІитэщ ныкъуэдыкъуэхэм ехьэлІауэ ирагъэкІуэкІ гъэкьыгъэхэм кьарикІуэхэр, ахэр егъэфІэкІуэным теуха Іэмалыщ Іэхэри кьыхилъхьэнущ.

Автомашинэ лІэужьыгъуэщІэ

Къэрэшей-Шэрджэсым щыІэ «Derways» заводым кьыщыщІагъэкІынущ Китайм и «Geely МК» автомашинэ псынщІэхэр икІи абыхэм я уасэр процентти 7-12-кІэ хэхьэнущ.

«Geely МК» нэхъ мащІэ дыдэу сом мин 269-рэ и уасэщ. Иджыпсту заводым кьыщІэкІыр «Lifan 620» автомашинэ псынщІэ лІэужьыгъуэхэрщ.

ХЬЭЩЫКЪУЭЙ Олег.

●Мэй куей

Сымаджэщыр зэрагъэпэщыж

Мэй куейм и сымаджэщым хирургиемкІэ, уз зэрыщІалэхэмкІэ и къудамэхэр, сабий поликлиникэр зэрагъэпэщыжащ. «Узыншагъэм ЪъэпкъпроектымкІэ щІыбыдэу зэфІагъэкІа Іуэхущ мыр.

СЫМАДЖЭЩЫР иджырей мардэхэм тету зыхуей хуагъэзащ, унэльащІэхэр екІуу щІагъэувэжащ. Сыр и льэныкъуэкІи зэгъэзэщІа хъуа сымаджэщым нобэ къекІуалІэр Май районым щыпсэухэм я закъуэкъым, атІэ дэтхэнэ зы медицинэ Іэхутхъьобзэри мыбы щызэфІагъэкІмэ нэхъ кьащІэ тІупэгъэну куейм и къэрыкъуэщІэхэм, предприятэ щхьэхуэхэм.

ЖАНХЪУЭТ Зуэр.

Властым и афиянзехьэхэр

- Наркотик зэрыхьэлІэхэр щІыхуэ гъэнэгъу хуэщІ хьэщхьэкым. Апхуэдэм уеблэдэ властым и Іэнатіэхэри, - ящэрпІащ ___ журналистхэм Томск щылъалъэм и губернатор Кресс Виктор.

НАРКОТИКЫМ еБэныныкІэ къэрал комитетым (ГАК) и унафэщІ, наркотикыр зэгъэжьІуэкІыныкІэ Іьэпкъ Федерацэм Іуэхущ Іапіэм (ФСКН) и Іэтащхьэ Иванов Виктор Томск щригъэкІуэкІащ Урысейм и интеллект кьаурр афияным щыхьэмэныр техуэуа зэІуІэ. Абы зэрыжиІэмкІэ, зи унафэщІ Іуэхущ Іапіэм ГъэжьаІэ ув пэомя я узыншагъэр кьапщытэ, наркотик зрихьэлІэрэ абы пэІэщІэрэ зэхагъэкІыу. Томск кьалэм и Іэтащхьэу щыта, и кьулыкъуэр кьигъэсэбэнурэ щІэпхьаджагъэ куэд зыІэжьа Макаров Александр афиян зэрихьауэ я зэхьэкъуанщІэ. Абы и унэм а щхьэхьым хуэдэу грамм 300 кьыщагъэтрі, уголовнэ Іуэху кьыхуаІэтащ. Урысейм и кьэрал кьулыкъущІхэм афиян зэхьэхэлІэ яхэтрэ яхэмытрэ иджыри къэзыми кьыхухатакъым.

И ныбжьэгъум дежь...

Курдым и Президент Саакашвили Михаил дыгъуасэ кьэрал Іуэхукіэ Украинэм кІуащ.

АР АБЫ щыІэнущ щэкІуэгъуэм и 20 хьуху. Саакашвили Іущ Іэнущ Украинэм и Президент Ющенко Виктор, абы щекІуэкІыну хьэрычэтыщІэ формым хэтынущ, уеблэмэ а зэхьэхэм кьыщщыпсэльынри и мурадщ. КьыщынэмыщІауэ, ар хэтынущ Курджым и Посольствэ Киев кьыщыІэтахым иращІылІэ гуфІэгъэ пшыхьми.

Курджымрэ Украинэмрэ кьхъухьльатэкІэ зэпыщІауэ щытыным теухуауэ правительствэхэм я зэгурыІуэныгъэм Іэ щІадзынущ, нэгъэщІ Іуэхугъуэ щабжанэхэмкІэ и Ющенкэрэ Саакашвилирэ зэгурыІуэну я гугъэщ.

США-м зихъуэжкъым

Ираным и президент Ахмадинежад Мэлъкъэт къельытэ и льэсиищІ бжыгъэкІэ Исраиль Республикэм хуэзыгъэІуэ США-м и иубыдуэхэр политикэр Обамэ Барак хуэмыхъуэжыну.

- США-р нобэ апхуэдэу лъэрыгъэхьжкым, нэхъ лъэрымыхь зэрыхьунуми хущІокъуэр, - жеІэ Ахмадинежад.

Ираным екъэІа санкцІэхэр США-м къищтат 1979 гъэм. Абы гъэкъэ щыпащ. А санкцІэхэр зэрылажьэ пІалъэм иджыри кьыпащэным щІэлъэІуу, Барак Обамэ тхыгъэкІэ зыхуэпщащІ США-м и Конгресым. 1981 гъэм ахэр зягъэкІуэдыжьыным ущызыгъэгугъ зэгурыІуныгъэ кьуэдзэ ІыпІэм зэращІылат, ауэ Обамэ 2009 гъэм кьыпытащ а зэгурыІуныгъэр Ираным имыгъэхащІу.

США-м и санкцІэхэм кьыщынэмыщІа, Ираным хуэунэтІа дунейпсо санкцІэхэри щыІэщ.

Журтхэр жаІам тетыжкъым

ООН-м Генеральнэ и секретарь Пан Ги Мун зыкІи къемыгъэшу кьылытащ Палестинэм и щІыналъэу нубыдам уиз зэтетхэр щыхуэну Израильым зэрыщІндзэр.

АБЫ и Правительствэм ухуакІуэхэр зэчат ищІащ яубыда щІым фэтэрэ 4-5-уз зэхэтуну 900 щащІыну. Иордан щІыналъэмкІэ Іуфэр журтхэм 1967 гъэм зыІэрагъэхащ зауэкІэ. Нобэр кьыздэсми палестинхэр араща зыщІэззэур. Иужьрей ухуэныгъэщІэхэр пэщІоувэ кьайгъэр зытезыгъэувыІэн хуей «Гъэгу картэр дунейпсо щІыналъэм. Ар зэхальхьат Урысей Федерацэм, США-м, ООН-м, Евросоюзым. Палестинхэми журтхэми я унафэщІхэм кьалэн зыщащІыжат а планыр яГъэзэщІэну.

Нобэ

♦ Урысейм и ракетэдзэхэмрэ артиллериемрэ я махуэщ
♦ Гутын ефэныр хьифдзэным и дунейпсо махуэщ
♦ Философием и дунейпсо махуэщ
♦ Абджъэжь промышленностым и лэжьакІуэхэм я махуэщ
♦ 1941 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр лъэпкъ шууей дивизэр къызэгъэпэщыным теухуа унафэ кьащтащ.
♦ 1942 гъэм Новэ-Ивановскэ къуажэм (КЪР) щхьэпылъэщащІащ партизанкІэ **Козуб Шуро.**
♦ 2008 гъэм **Мэз Карийр** Къэбэрдей-Балъкъэрым и бзаджэр Тянь-Шань и щыгум щигъуащ (метр 7010-рэ зи льагаІэм).
♦ **Дыгъэр кьыщІэкІащ сыхьэти 7-р дакьикьи 4-м, кьухьажьнущ сыхьэт 16-р дакьикьэ 39-м.**
♦ **Махуэм и кІыхьагъщ сыхьэти 9-рэ дакьикьэ 35-рэ.**

ПІалъэр зыхьхьэзэрыр ГъУЩІО Зарифат.

Изрэ ныкъуэрэ зэрыщІэкъым.

«Адыгэ псалъэр» кьыфІэрыхьэну фыхуеймэ

Ди щІэджыкІакІуэ льапІэхэ!

Гу лъытэдгъэтэну дыхуейщ 2010 гъэм и ятІонэрэ кьыфІэрыхьэну газетхэм, журналхэм Іэ тедзэныр зэрекІуэкІым.

Ильэс ныкъуэм ди газетым и уасэщ сом 356-рэ кІэлъейкІи 10-рэ.

«Адыгэ псалъэм» Іэ щІедзэзэ хъунущ республикэм и пощт Іуэхущ Іапіэ псоми.

Ди индексыр 51531

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и социально-демографие гуп нэхъыщхьэхэм ятещІыхьауэ цІыху псэуп папщІэ 2009 гъэм и III мазищым нэхъ мащІэ дыдэу зыхуей ахъшэр зыхуэдизыр гъэтІылъыну и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщ

2009 гъэм щэкІуэгъуэм и 10-м №281-ІІП

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыпсэуп папщІэ цІыхухэр нэхъ мащІэ дыдэу зыхуейм и Іуэхукіэ» 2005 гъэм накъыгъэм и 18-м къащта Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Закон №30-РЗ-м ипкъ иткІэ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм **унафэ еш:**

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Лжжыгъэмрэ социальнэ зыужьыныгъэмкІэ и министерствэм, кьызэрыхильхьам тету, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыпсэуп 2009 гъэм и III мазищым нэхъ мащІэ дыдэу зыхуей ахъшэр ящІэкІуэу цІыху псоми я тещІыхьауэ сом 3797-рэ, лжжэгъуэ ныбжьым итхэм ятещІыхьауэ сом 4046-рэ, пенсионерхэм ятещІыхьауэ сом 3001-рэ, сабийхэм ятещІыхьауэ сом 3636-рэ хьууэ гъэувын.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщ
МЕРКУЛОВ Александр.

Шэрэдж районым псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ и Іэнатіэр ильэс Іэджэ льандзрэ зыпэщІэт гугъуехь нэхъыщхьэхэр къызыщэр псыр зэрызекІуэ бжьамийхэр жьы зэрыкъуарщ. Иджы я Іуэхур яГъэзэкІуэжу щІадзащ республикэ бюджетым къыхэкІыу ахъшэ къызэрыратам и фІыщІэкІэ.

2009 - 2010 гъэхэм я бжьыхьэ-щІымахуэ лъэхъэнэм зыкъуэгъэхьэзырыныжьмкІэ лэжьыгъэхэм хиубыдэу псы зэрикІуэ бжьамийхэр щыІэ-рахьэлІащ Зэрэгъыж, Безенги, Балъкъэр Ипщэ, Джэрпэджэж, Жэмтхьэлэ, Жэмтхьэлэ Ипщэ кьуажэхэм. Апхуэдэ лэжьыгъэхэр щыиагъэхьэлэгъащ Іуащ Іуджэр къуажэмрэ Къэщокъэтау поселкэмрэ. Мыгувэу щІадзэнурэ бжьамийхэр щыІэзэрахъуэжыныщ Бабугент къуажэмри. А лэжьыгъэхэр ирагъэкІуэкІ «2002-2010 гъэхэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и псэупІэ-коммунальнэ Іэнатіэм реформэ щегъэжьыкІыныр» ар къэзгъэзэрэщІэжьыныр» программэм хиубыдэу 2009 гъэм къыхуаутІыпщащ сом мелуани 10-мкІэ.

МЕЧИЕВ Хьэят.

●Гу зылъытапхъэ

КъБР-м и Парламентым и Унэм щэкІуэгъуэм и 25-м сыхьэти 10.00-м щекІуэкІынущ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и щІыналъэм хиубыдэ гъэгугъэм щынагъуэнщэу щызекІуэным пыщІа Іуэхуэхэмрэ ахэр щыхухэм кьаазэрыгурыІуэапхъэ щІыкІэхэмрэ» конференцыр.

Мы Іуэхум теухуауэ кьыхэфІхьэну фызыхуейкІэр хуеягъэхь хьунущ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым Промышленностымкіэ, гъэзэгъэхэмкІэ, транспортымрэ связымкІэ и комитетым.

Адресыр: Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 55.
Телефонхэр: 42-64-60, 40-42-19.

ДУНЕЙМ И ПОЛЪЫГЪАЛЭР

Узыншагъэр хъумэным, цIыхухэр гуэзэвэгъуэхэм пэIащIэ щIыным топсэлъыхь

(КIэухыр. ПэщIэдзэр 1-нэ нап.).

Депутатхэр щIэупщIащ хущхъуэхэм я уасэхэр зыхуэдэм зэрыкIэлъыплъым. Доклад зыщIам абы теухуауэ къыхигъэщащ прокуратурэм, антимонопольнэ комитетым, тарифхэмрэ уасэхэр гъэувыныжкIэ къэрал комитетым ящIыгъуу министерствэм и Iэпыкlуэхэр а Iэхуэм зэпымыууэ зэрыкIэлъыплъыр, уасэхэр зэрагъэувыр къэзыщIыгъэ комиссэ щхьэхуэ кIыхьэрагъэпэщыну зэрамурадыр. Ауэ хущхъуэхэм я уасэхэр хэзыгъаныкъуэ фармацевтикэм пIащIэ дилер нэхъыбэ-хьэхэрщ икIи а Iэнатlэм къэралыгъуэ апщынэ щIыпхъэ-быныжкIэ закон гъэбжьыкъэ зэкIэ щIыжьым.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и Президиумым хэтхыжь КъБР-м узыншагъэр хъумэныжь и министр Бицу Вадим ищIа докладыр кIэлъыстащ икIи КъБР-м и Правительствэм хузэгъэзэ чэнджещ пыухыкIахэр кIащтащ. Ахэр нэхъыбэу зыхуэгъэзэр «2007 - 2011 гъэхэм КъБР-м узыншагъэр хъумэныр щегъэжьфIэкIуэныр» республикэ программмэ хэхар гъэзэщIэн гъэгъэкIуэда ахъшэр Iэмал эзэрилэжьэ щынырщ. Апхуэдэу депутатхэм кагъэльэгъуащ медицинэм и Iуэхущ Iапlэхэр, цIыхухэр хущхъуэжьэ кIэ щыгъэзэрыгъэпащэр егъэфIэкIуэным, вакцинэхэр и зэманым къаэзрыIэрыхьэмрэ къызэрагъэсэбэпымрэ кIэлъыплъыным Iуэхущ Iапlэхэр и рагъэкIуэкI лэжьыгъэр щIэгъэхуэбжьэн зэрыхуэйр.

Етlуанэ Iуэхум - къызэрымыкIуу щытыкIэхэм кхъхь щынагъуэхэм цIыхухэр ящыхъумэным - тетхуэдуэ Президиумым и зэIущIэм къыщыпсэлъащ УФ-м Граждан зыхъумэжьныгъэм и Iуэхуэмкlэ, къызэрымыкIуу щытыкIэхэмкIэ, къэхуэ гъэзэгъуэхэм я лъэужьхэр гъэзэкIуэжьныкIэ и министерствэм и Управленэ нэхъыщхьэ Iуэхущ Iапlэ Шагин Сергей. Абы къыхигъэщыжьхуэкIащ граждан зыхъумэжьныгъэм, цIыхухэмрэ щIыналъэхэмрэ къызэрымыкIуу щытыкIэхэм ящыхъумэным, мафIэсхэм пэщIэтыным, цIыхухэр псым хэмыкIуэдэным хуэгъэзауэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щIэупщIащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм цIыхухэр щIыналъэхэмрэ щIыналъэхэм я щIыгъуэ къэхъуэжьыкIэ хъуну къызэрымыкIуу щытыкIэхэр къэзыщIэтыр щIыналъэ системэ. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и паспорт зэхалъхьащ, апхуэдэу муниципальнэ щIыналъэхэмрэ щIыналъэ къуэрыкIэ хъуну къызэрымыкIуу щытыкIэхэр къэзыщIэтэ щIыналъэ системэ. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и программмэ хэхар гъэзэщIэн зэрыщIыгъуу ящыхъумэным, ящыгъуэ ящыгъуэ зэрыщIэтыр, щIыналъэхэмрэ щIыналъэ къуэрыкIэ хъуну щIыпIэ-зэрыщIэтыр, абыхэм ящыщ докладыр кIэлъыстащ икIи КъБР-м и Правительствэм хузэгъэзэ чэнджещ пыухыкIахэр кIащтащ. Ахэр нэхъыбэу зыхуэгъэзэр «2007 - 2011 гъэхэм КъБР-м узыншагъэр хъумэныр щегъэжьфIэкIуэныр» республикэ программмэ хэхар гъэзэщIэн гъэгъэкIуэда ахъшэр Iэмал эзэрилэжьэ щынырщ. Апхуэдэу депутатхэм кагъэльэгъуащ медицинэм и Iуэхущ Iапlэхэр, цIыхухэр хущхъуэжьэ кIэ щыгъэзэрыгъэрагъэпащэр егъэфIэкIуэным, вакцинэхэр и зэманым къаэзрыIэрыхьэмрэ къызэрагъэсэбэпымрэ кIэлъыплъыным Iуэхущ Iапlэхэр и рагъэкIуэкI лэжьыгъэр щIэгъэхуэбжьэн зэрыхуэйр.

Етlуанэ Iуэхум - къызэрымыкIуу щытыкIэхэм кхъхь щынагъуэхэм цIыхухэр ящыхъумэным - тетхуэдуэ Президиумым и зэIущIэм къыщыпсэлъащ УФ-м Граждан зыхъумэжьныгъэм и Iуэхуэмкlэ, къызэрымыкIуу щытыкIэхэмкIэ, къэхуэ гъэзэгъуэхэм я лъэужьхэр гъэзэкIуэжьныкIэ и министерствэм и Управленэ нэхъыщхьэ Iуэхущ Iапlэ Шагин Сергей ищIа докладыр. Абы ипкъ иткIэ КъБР-м и Правительствэм чэнджещ иратащ. «МафIэсхэмкIэ щынагъуэншагъэ щымыIэным хуэунэтIауэ кIагъуэрэ щынагъуэ кхъэуэ щыIэ щIыналъэхэмрэ щIыналъэ къуэрыкIэ хъуну къызэрымыкIуу щытыкIэхэр къэзыщIэтыр щIыналъэ системэ. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и Президиумым кIалэ округхэмрэ муниципальнэ районхэмрэ я щIыпIэ администрацIэхэм я Iэтащ: хьэхэм чэнджещ ящтащ щIыуэпсым и щытыкIэмрэ техникэр къызэрагъэсэбэпымрэ пIащIэу къэхъу гъэзэгъуэхэм я лъэужьхэр гъэкIуэдыжьыкIэ кIагъэсэбэпыну ящыхъумэным.

А ныкъуэсанигъэр ягъэзэкIуэжьнэ папщIэ республикэм и муниципальнэ щIыналъэхэм

Щыгъэщ цIыхухэр зэ фIэкIа хуэумызами, и нэгум ящыгуапагъэм, и зыIутыкIэм, и щIыпкъэ Iуэрыгъэм и Iэмрэ щIэпсалъэхэм хуэдэу уэзэщащэу у. Апхуэдэщ еджагъэшхэу Ашэбокъуэ Вениамин. Ар илъэс куэд щIауэ зэрыс щIыхьэр, и щIыфIыфIэм сыздэрыщIыгъуэзэр къызэрысэбэпу жысIэфынущ: Леонид бдзышэ хьэлэл ефа цIыхуэ, абы и гупсысэрэ, и Iуэхущ-фэрэ зыхуэгъэзар щы щIэныкъ, къэзылъхуа и лъэпкъым, и адэжь хэкум хуэлэжьэнырщ.

ЛЕОНИД кIыхьыхьуэр еджагъэшхэу, тхакIуэ, уэсакIуэ цIэрыIуэ куэд щалъхуа Ашубджэр къуажэм, и республикэм и жылэ нэхъ дахэ дыдэхэм ящыщ зыирщ. И сабиитыгъуэ ящыгъуэ зыкIэжькIэ, ар кIонэщхьыфIэ и ныбжьэгъу цIыкIухэм ящыгъуу пхъэщхьэмщыжькIэ кьулей я мэзым, Шэрэдж Iуфэ щигъэкIуа зэманым и нэгум кьэщIокIхьэкрэ, зэми кьонэщхьей, и адэр зауэм хэкIуадэ у, и анэри пасэ дыдэу Iэщlэжьыу зеиншу кьызэрынам и гупсысэр зэуокIуэжьрэ...

- Адэшыпхъуфl, анэшыпхъу гумащIэ сиIащ, - жеIэ Леонид, - зыр Щхьэлыкъуэ, адрейр Аруан кьуажэ дзэущ. Зауэ нэужь зэман хьэлъхэм а цIыхубэитIым зэрэпхъу-зэрэщыпхъухэм кьытхуащар нобэми сигу ихужрыкъ. Си адэшыпхъур Щхьэлыкъуэ кьикIыуэ Аушыджэр нэс накIуэрт зэрэпхъудауэ щыта щыIэныр, фэтыджэнэр, нэгъэщI дыдэу хуэныкъуэхэр нытхуихьурэ. Ауэ псом хузмыдэу игъащIэкIэ сщымыгъупщну, ямыгелыу сигу кьынар си щыIэныкIэ щымы и щхьэгъуэ, Бардзанэкъ ящхьу Жухьэрэтщ. Ар сыс сабийуэ нытхыкIэри анэ папщIэу кьыщцыхьащытащ. Ешым щIалилI игъэтат, абыхэм срашынэхьхьжьу фIэжьа цIыхум ямыщIу сиIащ. Куэдрэ сигу кьокIыж 1970 гъэм щымахуэ гуаеу диссертацIэр щыпхъэшыжьи щыгъуэ си щыIэныкIэмкIэ щыгъуу ар Мэхкуу нэкIуэу зэрыщытар. Абы хуэдэ цIыху псэ кьабзэ, цIыху тельыджэ куэд иджы щыIэжу си фIэщ хьурккъым.

НыбжьыщIэр тхылъым дихьэхыными зыщIригъэхьными нэхъыбэу зэлъытар егъэзакIуэрауэ кьыщIэкIынщ. Абы и лъэныкъуэкIэ я кIэн кьинат ауыпсэрэрдзэ школакIуэхэм: гурэ псэкIэ зи Iэнатlэм бгъэдэт цIыху гъуэзэджэхэт Леонид сымэ езыгъаджэхэр. Сабийм щIэныгъэ бгъэдалъхьэ къудейкIэ я кьалэныр яхуауэ я ябжьыртэкъым - адыгэ хабзэм, лэжьыгъэм зэрыщIапIыкIыным зэфIэкIыу щIэр ирахьэлIрэ, гурыгъуэ щIыгъуу кIи кьарум кьитIэсэнур ирагъащIэрт.

...Зы махуэ гуэрым еджакIуэхэр кьуажэ хьэсэм хэту щыIэ щIыгъуэ, Леонид Бэлиде. Ар зыльэгъуа Леонид абы иолъэIу «окъыз», сытегъэтIысхьэ», жеIэри. Щалэ цIыкIур мэшэсри... а махуэм иужькIэ шы фIэкIа нэкуи напIи имыIэжу кьонэ. Щколым кьаутIыпщамэ, пIалъэ кьыхимыIэжкIыу Аруан дзэ я малъхьэ Щэкъмэнэ я я зеж кIуэрт, шы зэрагъэ ящIэрти. И зыгъэпсэгуэу зэманыр, кьанэ щагъуэ щымыIэу, арат щхьэгъуэхьэ щхьэущIыр: шым тесу Iэхутхьэхьэ гурэхэр зэрыгъэрыIагъуэу, я к ум нэмысышхэ зэдлъу къэгъуэгурыкIуащ.

Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетыр кънуэхэ нэужь, Ашэбокъуэр зоотехникыу ягъэкIуащ Щоджэнщыкъ и тхьдэм, шы гъэхъуныр уэрелэжьыпхъэм, абы хэпъ щхэхуэхэм теухуауэ Ашэбокъуэм тхытыIэтI кьыдигъэкIащ.

Пэкщ, нужь илъэс зыгIуащым республикэм и унафэщIхэм а Iуэхум я гупэ нэхъ зэрыкуачIэзэжкам щымыгуфIыкIыу кьанэркъым Леонид. Абы и щыхьэтщ ди Президентым и жэрдэмкIэ сом мелуанитху шы Iуэхум зэрыухахар. А мылькумкIэ ди щIэныгъэлIхэмрэ Мэзмуу щыIэ Урысейм псо щIэныгъэ-къэхутакIэ институтым и еджагъэшхуэкIэ зэущIэгъуу кьыдагъэкIащ нэхъапэм дунейм кьытехьауэ щыта томитхум и еханэр, зоотехникэр ирилажьэу.

- А тхылъыр кьыдэмыкIамэ дыхуитIэкъым адыгэш лъэпкъ щыIэу ттхыну. Абы имыхуамэ, сыт хуэдэщрэ лъэпкъыфIым хабжэркъым, паспортри хуэтхыркъым, уеблэмэ Европэ, дунейпсо зэхуэдэзэхуэмэ хэтыну хуит ящIыркъым», - жеIэ еджагъэшхуэм.

Ашэбокъуэ Леонид мэкъумэщ щIэныгъэхэм я докторщ, профессорщ. Адыгэшыр зэфIэгъэзэжкIыныкIэ советым и тхьэмадэщ. И Iэнатlэм гу итхьэшхьакIэ зэрыбгъэдэтыр кьалъытэри «Къэбэрдей-Балъкъэрым щIэныгъэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ» цIэр кьыфIащащ.

Унагъуэ дахэм и нэхъыжьыр ар. И щхьэгъуэ Ларисэрэ абырэ пхъунэ зэдапIащ. Псоми - Ирини, Марини, Амиди - щIэныгъэ нэхъыщхьэ зрагъэгъуэтащ, Iэнатlэ зырызи яIэщ.

Пэжыгъэщ, цIыкIуэр, адыгагъэр и гущIэгъуэ зыхуэхиха гъуэгум тетщ Ашэбокъуэр. Тетщ фIы злэжьарэт, щIэныгъэ Iуэхум нэхъыбэ хэслъьарэт жиIэу, шы гъэхъуныкъым зиужькIыжауэ и илъагъыр и хъуэпсапIэу.

МЫЗ Ахьмэд.

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Зи гур лъэпкъым хуэкъабзэ

•ДифI догъэлъапIэ

Здэщыпэи и Iуэхур тэмэму щыIэтеиат адыгэ щIалэм, абы кьыщынами ищхьэкIэ зэрыкIуэтэкъуэ. Ар и гупсэ, и псэр кьыхуэзэшырт, кьыхуелэрт щалъхуа и адэжь щыIэныгъэм. ЩкIи къыгъэзэжри КьБКъУ-м егъэджакIуэу у уваш. 1976 гъэм кафедрэм и унафэщIу хахри а кьулыкъым пэрытащ мэкъумэщ институтыр кьызэIуахьыжкIэ.

Леонид и гъащIэм и нэхъыбэр зытриуху ар, ноби зыхуимэнэтIыр иригьаджэ щалэрэ-гуащIэм щIэныгъэ ябгъэдалъхьэныр кьыдэкIуэу. адыгэшхэр зэгъэпэщыжьныырщ. Аращ щIэблэщIэхэр зыхуиущирти - а Iуэхум студент нэхъыбэ зэрыхишэныр, зэрыдригъэхьэхьыным хуэщIокIу. Зи лъэпкъым, зи хэкум щхьэкIэ гуузлыуэ зиIэ дэтхэн зыми хуэдэу, абы и жагъуэ мыхъу, псэкIэ зыхимышIэу кьэнакъым дунейпсом щыцIэрыIуэу щита адыгэшым и Iуэхур ящыIэ нэхъ ильэс пщыкIутху-тIощIым Iэпэдэгъэлэл, Iэщlыб зэращIар икIи ар и пIэ иришыжьын пащIэ льэиI кьигъэнакъым, ноби етIысэхэркъым. Адыгэшым и тхьдэм, шы гъэхъуныр уэрелэжьыпхъэм, абы хэпъ щхэхуэхэм теухуауэ Ашэбокъуэм тхытыIэтI кьыдигъэкIащ.

Пэкщ, нужь илъэс зыгIуащым республикэм и унафэщIхэм а Iуэхум я гупэ нэхъ зэрыкуачIэзэжкам щымыгуфIыкIыу кьанэркъым Леонид. Абы и щыхьэтщ ди Президентым и жэрдэмкIэ сом мелуанитху шы Iуэхум зэрыухахар. А мылькумкIэ ди щIэныгъэлIхэмрэ Мэзмуу щыIэ Урысейпсо щIэныгъэ-къэхутакIэ институтым и еджагъэшхуэкIэ зэущIэгъуу кьыдагъэкIащ нэхъапэм дунейм кьытехьауэ щыта томитхум и еханэр, зоотехникэр ирилажьэу.

- А тхылъыр кьыдэмыкIамэ дыхуитIэкъым адыгэш лъэпкъ щыIэу ттхыну. Абы имыхуамэ, сыт хуэдэщрэ лъэпкъыфIым хабжэркъым, паспортри хуэтхыркъым, уеблэмэ Европэ, дунейпсо зэхуэдэзэхуэмэ хэтыну хуит ящIыркъым», - жеIэ еджагъэшхуэм.

Ашэбокъуэ Леонид мэкъумэщ щIэныгъэхэм я докторщ, профессорщ. Адыгэшыр зэфIэгъэзэжкIыныкIэ советым и тхьэмадэщ. И Iэнатlэм гу итхьэшхьакIэ зэрыбгъэдэтыр кьалъытэри «Къэбэрдей-Балъкъэрым щIэныгъэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ» цIэр кьыфIащащ.

Унагъуэ дахэм и нэхъыжьыр ар. И щхьэгъуэ Ларисэрэ абырэ пхъунэ зэдапIащ. Псоми - Ирини, Марини, Амиди - щIэныгъэ нэхъыщхьэ зрагъэгъуэтащ, Iэнатlэ зырызи яIэщ.

Пэжыгъэщ, цIыкIуэр, адыгагъэр и гущIэгъуэ зыхуэхиха гъуэгум тетщ Ашэбокъуэр. Тетщ фIы злэжьарэт, щIэныгъэ Iуэхум нэхъыбэ хэслъьарэт жиIэу, шы гъэхъуныкъым зиужькIыжауэ и илъагъыр и хъуэпсапIэу.

МЫЗ Ахьмэд.

•Къэбэрдей-Балъкъэрым и хабзэхъумэ Iуэхущ-щIэныгъэм къальхьыжьу республикэм и щIыхь-хэмрэ экономикэмрэ зэран яхуэхъуа щIэпхьаджагъэ зыбжанэ зылэжьахэр.

ЩЭКIУЭГЪУЭМ и 17-м сыхьэт 21-рэ дакъикъ 13-м Iущхьэмахуэ районым хьыхь Адыл-Суаулым трансформатор подстанцIэ щызэтракъутащ. Сыхьэт дэкIри, «Азау - Кругозор» кIапсэ гъуэгум кьыщагъэуа IэрыщI лагъымыи и зэранкIэ 4-нэ, 5-нэ пкъохэм я зэхуакум дэль гъущI кIапсэр зэпычащ.

А махуэ дыдэм IэщIкIэ, зэрыхуагъэфащэмкIэ, гранатэдзкIэ еуащ Прохладнэ - Азау федеральнэ гъэзэгум тет «Азау» гъэзэгуплыырпIэм. Насыпэ Iэти, хабзэхъумэ лэжьакIуэхэм я къызэрыгъэкIцIыхуэхэм ия фэбжь ягъуэтакъым.

КъБР-м щыIэ МВД-мрэ республикэм и адрей хабзэхьумэ Iуэхущ Iапlэхэмрэ зэгъэсэу щIэпхьаджащIэхэр кьалъытэу. Бзаджэщ Iэхэм кьахьа хэщIыныгъэр кьалъытэ. Жылагъуэхэр электрокъарукIэ кьызэрагъэпэщыжащ.

КъБР-м и хабзэхъумэ Iуэхущ Iапlэхэм я хъыбарегъащIэ центр.

•Къэбэрдей-Балъкъэрым и хабзэхъумэ Iуэхущ Iапlэхэм къальхьыжьу республикэм и щIыхь-хэмрэ экономикэмрэ зэран яхуэхъуа щIэпхьаджагъэ зыбжанэ зылэжьахэр.

ЩЭКIУЭГЪУЭМ и 17-м сыхьэт 21-рэ дакъикъ 13-м Iущхьэмахуэ районым хьыхь Адыл-Суаулым трансформатор подстанцIэ щызэтракъутащ. Сыхьэт дэкIри, «Азау - Кругозор» кIапсэ гъуэгум кьыщагъэуа IэрыщI лагъымыи и зэранкIэ 4-нэ, 5-нэ пкъохэм я зэхуакум дэль гъущI кIапсэр зэпычащ.

А махуэ дыдэм IэщIкIэ, зэрыхуагъэфащэмкIэ, гранатэдзкIэ еуащ Прохладнэ - Азау федеральнэ гъэзэгум тет «Азау» гъэзэгуплыырпIэм. Насыпэ Iэти, хабзэхъумэ лэжьакIуэхэм я къызэрыгъэкIцIыхуэхэм ия фэбжь ягъуэтакъым.

КъБР-м щыIэ МВД-мрэ республикэм и адрей хабзэхьумэ Iуэхущ Iапlэхэмрэ зэгъэсэу щIэпхьаджащIэхэр кьалъытэу. Бзаджэщ Iэхэм кьахьа хэщIыныгъэр кьалъытэ. Жылагъуэхэр электрокъарукIэ кьызэрагъэпэщыжащ.

КъБР-м и хабзэхъумэ Iуэхущ Iапlэхэм я хъыбарегъащIэ центр.

МЫРЗЭКЪАН Лиуан.

•Палшык къалэ

Я къалэнхэм хагъэгъуазэ

Иужьрей илъэсым ЖКХ-м и Iэнатlэхэм щекIуэкI зэхъуэкIыныгъэхэм щIыхуэхэр зэрэ хабзэхэм щIэ куэд халъхьащ.

КЪАПЩГЪЭМЭ, паспортымкIэ къудамэр зыхьыхьэу щыта ЖЭК-м и пIэкIэ унэр ТСЖ-м иратыжамэ, сыт хуэдэ щIыкIэкIэ фэтэрыщIэм зэрызыщебгъэтэхьыну? Ещхьыркъабзэуи зыкъыщIебгъэтхыкIыжыни хуейщ. А Iуэхухэм щIыкIэлъаIуэхьурэ, щIыхуэхэм зэманыщхьэ яфIокIуэд. ЖЭК-хэм япIэкIэ къэунэхуа управляющэ компание, ТСЖ куэдыкIейхэм я унафэщIхэр щыгъуэзэкъыжьу зэрыщытым. Абы къыхэкIыу Налшык къалэм и щIыпIэ администрацIэм фэтэр куэд хъу унэхэр зезыхьэ управляющэ организацIэхэм я Iэтащхьэхэм папщIэ семинар-зэIущIэхэр щIэхьыгъэ къызэрегъэпэщ.

АдминистрацIэм и унафэщIым и къуэдзэ Павленко Владимир зэрыжиIамкIэ, ТСЖ-хэмрэ УК-хэмрэ я нэхъыжьхэм я къалэнщ Урысейм IэпхъуэщапхъуэхэмкIэ и Федеральнэ Iуэхущ Iапlэм и щIыналъэ къудамэм ящыгъуэзэжа. А къалэнхэр щIыуэпсыхуащ «Урысей Федерацэм и щIыналъэм зэпымыууэ щыпсэкIуэ Iэнатlэхэр зэратх, къызэрыгъэхьэ хабзэхэр гъэувыныжкIэ» Iуэхуитхьэ гъэбелджылыныжьмрэ я Iуэхущ Iэ» УФ-м и Правительствэм и Унафэм. Хабзэхэм ящIэтI ТСЖ-хэмрэ паспорт-визэ Iэнатlэхэмрэ хэхауэ зэрызэдэлэжьыну щыкIэр икIи абыхэм я щхьэхуэр Iэмал имыIэу ящыIэныр. Къызэдгъэпэщ зэIущIэхэм кьырихьэлIэ унафэщIхэм ящыщхэм я къалэнхэр я Iуэхущ Iафэм зэрыхьыжьр къыщыщIэр ди дежщ. Абы теухуа гъэжьагъэм иджыри пытщэнщ.

Налшык къалэ округым и щIыпIэ администрацIэм и пресс-Iуэхущ Iапl э.

•Тэрч куэй

ХэкIыпIэхэр щыIэщ

Джыдахьстэнэйм гулъытэ щхьэхуэ щыхуащIынущ гъуэгу фэбжьхэр къэмыгъэхъунэм. Абы папщIэ зэфIагъэкIынхэм ящыщу иджыблагъэ Тэрч къалэм и уэрамхэм светофор 6 щIэуэ щагъэуващ.

КЪУЭХЭГЪЭЩIПХЪЭЩ мы куейм щызекIуэ транспорт бжыгъэм кIуэ пэмми зэрыхъуэр. Район унафэщIхэм къызэралытэмкIэ, щыналъуэ кьащIэ махуэ къэс нэхьыс 14 - 15 щатх кьалэ ЗАГС-м къекIуалIэхэм хабзэр кьыщэпызыуд мымащIэу кьаэзрыхэкIым.

Куэду зэгъуэзу, зэрыгъэкIийуэ уэрамхэм ирижъ машинэхэм цIыхухэр гугъу ирамыгъэхьу пхужьыIэнукъым. Урысейм и кьалэ нэхъ инхэм апхуэдэ нэчыхь тхыкIэхэр зэрыщамыдэжьр икIи абы ехьалIа хабзэ тIкIийэр кьыщэрыщащтар дощIэ. Тэрч районым и администрацIэмэ унафэ кьыщтащ зэрыща къуажэдэс ныбжьыщIэхэм я нэчыщэр ящыкIэр сэу жылагъуэхэм дэт Щэнхабзэмкlэ унэхэм щыхуатхьыжьын хуейуэ. Абы папщIэ Тэрч кьалэ ЗАГС-м и лэжьакIуэхэр ираджэн хуей кьудейуэ араш. Апхуэдэ унафэхэр гъэзэщIа хъумэ, шэч хэлъкъым гъуэгу фэбжьхэм я бжыгъэм зэрыкIэрыхунэм.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

•Лэскэн куей

Пашэхэм я Iуэху зехьэкIэр

Анзорей къуажэм щыIэ «Налмэс» мэкъумэщ фермер хозяйствэмрэ «Лэскэн консерв завод» ООО-мрэ республикэм и Iэнатlэ пашэхэм ящыщ. Заводыр 2000 гъэ дыдэрэ хадэхэкIэхэм ноджкъ, гъэ кьэси я зэфIэкIым белджылыуэ хегъахьуэ. Щыхьэту уринкъунщ Москва къалэм иджыблагъэ щекIуэкIа «Бжьыхьэ дыщафэ» урысейпсо агропромышленнэ гъэгъэзэгъэныгъэм абы игъэхьэзыр томатхэм дыщэ медаль кьызэрыщыхуагъэфэщар.

«Лэскэн» ООО-м и унафэщI Къэрашэ Арсен.

Нэхъапэм «Лэскэн консерв завод» ООО-мрэ «Налмэс» мэкъумэщ фермер хозяйствэмрэ зы Iуэхущ Iапlэу щытащ, ауэ, къапэщIыта кьалэнхэр зэрызэкъуэмыдэм кьыхэкIкIэ, дэтхэнэми Iэнатlэ щхьэкъу хьумэ нэхъ кьыщтащ. Апхуэдэу щытми, заводым и Iуэхур дёгъкI зэлажь кьалэхкIэр, нэгъэщIэ кьэкIыпIэхэр ещанэ егъэщIыпIауэ лажьэ «Налмэс» КФХ-мкIэ. Къэбгъэльагъуэмэ, зи гугъу тщы хозяйствэм мы гъэм гектари 120-рэ зэрихьащ. Абы щыщу гектар 60-м гуэдз трасати, ягъэбгъэщащ, икIи зы гектарым хуэзэу центнер 45-рэ кьытратащ. Гектар 40-м нащэ, помидор, нагъэгъэфIыудэхэр щащIащ, 20-м юрох щагъэкIащ. КьыщыпэмыщIауэ, заводыр бэджэндырыплажьэхэми яныщIащ.

- ДызэрызэгурыIуэм хуэдэу, бжьыхьэндырыплажьэхэр кьагъэкIыну жылапхъэхэмрэ ахэр зэрыщрасэну техникэмкIэ кьызэдгъэпэщащ. Нащэмрэ помидорымрэ абыхэм я дежь кьыщыщIэтэ. Шыбжий сырыр, горох гъэгъуазэр Ростов областым кьыдош, шыбжий IэфIыр ди дежь кьыщыдощхэр. Мы гъэм нащэрэ помидорэу тонн 1200-м, кабачиуэ тонн 400-м, юрох щхьэнтIэу тонн 70-м делэжьащ. Нэхьыбэ нащэ, помидор, «ассорти» нащэ-помидор зэхэлъым хуэдэхэр дгъэфIэIуащ, томат пластэхэр, томатыпсэхэр тщIащ, горох щхьэнтIэхэр банкIэм нтIльхьащ, жеIэ ООО-м и унафэщI Къэрашэ Арсен. - Апхуэдэу мы гъэм япэ дыдэу кабачкием кьыхэщIыкIа нэкъульхэр дгъэхьэзыращ. Нэхьапэм Солдатскэ станицэм дэт консерв заводым и закъуэт апхуэдэ шхыныгъуэ кьыщIэзыгъэкIыну щыIэр. Иджы Бахъсэн кьаэрщ а консерв лIэужьыгъуэр щащIыр. ЩIэупщIэшхуэ зэриIэм кьыхэкIкIа, дызэрелажьэм ЩэнхабзэмкIэ сымэхэр кьэтщэхурн, бадзэуэгъуэ наазэм ахэр гъэхьэзырын щIэздзащ.

Заводым кьыщIигъэкIыжьыныгъуэхэр нэхьапэм литриищ хьыдрокIа ирагъахьэу щытащ. Иджы Европэм кьыщагъэсэбэп «твистоффэ» банкI цIыкIуэм ирагъэзагъэ. Иращыла зэгуфIыкIыжьа, производственнэ зэпэщIэтыныгъэ зэхуэдэ Iэнатlэм еты кIуэу я къалэнхэм пэрытхэр ди лэжьыгъуэр щащIыр. Щэнхабзэм и сэнаторэ Къэрашэ Арсен. - Дэтхэнэми Iуэхум хуэIэижьщ, жэуапльныгъэшхуэ хэлъу зи къалэнхэм пэрытхэр ди лэжьыгъуэр щащIыр. ЩIэупщIэшхуэ зэриIэм хьэхэкIкIэ, дызэрелажьэм ящыщ Щауэжь Мурат, агроном Щауэжь Мухьэдин, стерилизатор Безрокуэ Юрэ, технолог нэ хьышхъэ Зэман Азад, бригадир Щаулъэжь Гуащэ, техникэ кьуда зэмэм и унафэщI Щауэжь Нурбий, цехым и унафэщIым и кьудэ Жьалэхьэ ж Антэр сымэ. Iэжьыгъэ кодексым зэритым хуэдэу, зы сменэр сыхьэтинкIэ лажьэу арац, Нащэмрэ помидорымрэ иджыпсту куэду зэрыщIэмыIэжьым кьыхэкIыжьу, зы сменэм дыхуэхэкIуэжауэ долажьэ. Иджыпсту салат зэрыщIауэжьыгъэжьр дызэрэзэзыр. Ахэр зэфIэкIмэ, мыIэрысэпс щIэдгъэзыжьнущ. Илъэсыщ1эр кьэбгъэгъэхуэ зэпыдмыгъэуэ дыда жьэну ди мурадщ. КъБР-м Мэкъумэщ хозяйствэмрэ ерыскъыпхъэхэмкIэ и министерствэм кьалэн кьыщыщIахэр кьыхыхуэтъынщхьэ Iэ гъэзащIэ. Пэгъабгъэрэ ебгъапщэмэ, мы гъэм хуэди 2-3-кIэ нэхьыбэ кьыщIэдгъэкIащ.

Тхыгъэри сурэтхэри **ТЕКIУЖЬ Заретэ** *ейщ.*

Банкыщхьэхэр тезыIантIэ Кабалоевэ Маринэ.

Цехым и мастер Жылэхьэж Анзор.

•Налшык къалэ округым и щIыпIэ администрацIэм и пресс-Iуэхущ Iапl э.

•Тэрч куей

ХэкIыпIэхэр щыIэщ

Джыдахьстэнэйм гулъытэ щхьэхуэ щыхуащIынущ гъуэгу фэбжьхэр къэмыгъэхъунэм. Абы папщIэ зэфIагъэкIынхэм ящыщу иджыблагъэ Тэрч къалэм и уэрамхэм светофор 6 щIэуэ щагъэуващ.

КЪУЭХЭГЪЭЩIПХЪЭЩ мы куейм щызекIуэ транспорт бжыгъэм кIуэ пэмми зэрыхъуэр. Район унафэщIхэм къызэралытэмкIэ, щыналъуэ кьащIэ махуэ къэс нэхьыс 14 - 15 щатх кьалэ ЗАГС-м къекIуалIэхэм хабзэр кьыщэпызыуд мымащIэу кьаэзрыхэкIым.

Куэду зэгъуэзу, зэрыгъэкIийуэ уэрамхэм ирижъ машинэхэм цIыхухэр гугъу ирамыгъэхьу пхужьыIэнукъым. Урысейм и кьалэ нэхь инхэм апхуэдэ нэчыхь тхыкIэхэр зэрыщамыдэжьр икIи абы ехьалIа хабзэ тIкIийэр кьыщэрыщащтар дощIэ. Тэрч районым и администрацIэмэ унафэ кьыщтащ зэрыща къуажэдэс ныбжьыщIэхэм я нэчыщэр ящыкIэр сэу жылагъуэхэм дэт Щэнхабзэмкlэ унэхэм щыхуатхьыжьын хуейуэ. Абы папщIэ Тэрч кьалэ ЗАГС-м и лэжьакIуэхэр ираджэн хуей кьудейуэ араш. Апхуэдэ унафэхэр гъэзэщIа хъумэ, шэч хэлъкъым гъуэгу фэбжьхэм я бжыгъэм зэрыкIэрыхунэм.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

•Палшык къалэ

Я къалэнхэм хагъэгъуазэ

Иужьрей илъэсым ЖКХ-м и Iэнатlэхэм щекIуэкI зэхъуэкIыныгъэхэм щIыхуэхэр зэрэ хабзэхэм щIэ куэд халъхьащ.

КЪАПЩГЪЭМЭ, паспортымкIэ къудамэр зыхьыхьэу щыта ЖЭК-м и пIэкIэ унэр ТСЖ-м иратыжамэ, сыт хуэдэ щIыкIэкIэ фэтэрыщIэм зэрызыщебгъэтэхьыну? Ещхьыркъабзэуи зыкъыщIебгъэтхыкIыжыни хуейщ. А Iуэхухэм щIыкIэлъаIуэхьурэ, щIыхуэхэм зэманыщхьэ яфIокIуэд. ЖЭК-хэм япIэкIэ къэунэхуа управляющэ компание, ТСЖ куэдыкIейхэм я унафэщIхэр щыгъуэзэкъыжьу зэрыщытым. Абы къыхэкIыу Налшык къалэм и щIыпIэ администрацIэм фэтэр куэд хъу унэхэр зезыхьэ управляющэ организацIэхэм я Iэтащхьэхэм папщIэ семинар-зэIущIэхэр щIэхьыгъэ къызэрегъэпэщ.

АдминистрацIэм и унафэщIым и къуэдзэ Павленко Владимир зэрыжиIамкIэ, ТСЖ-хэмрэ УК-хэмрэ я нэхъыжьхэм я къалэнщ Урысейм IэпхъуэщапхъуэхэмкIэ и Федеральнэ Iуэхущ Iапlэм и щIыналъэ къудамэм ящыгъуэзэжа. А къалэнхэр щIыуэпсыхуащ «Урысей Федерацэм и щIыналъэм зэпымыууэ щыпсэкIуэ Iэнатlэхэр зэратх, къызэрыгъэхьэ хабзэхэр гъэувыныжкIэ» Iуэхуитхьэ гъэбелджылыныжьмрэ я Iуэхущ Iэ» УФ-м и Правительствэм и Унафэм. Хабзэхэм яунэтI ТСЖ-хэмрэ паспорт-визэ Iэнатlэхэмрэ хэхауэ зэрызэдэлэжьыну щыкIэр икIи абыхэм я щхьэхуэр Iэмал имыIэу ящыIэныр. Къызэдгъэпэщ зэIущIэхэм кьырихьэлIэ унафэщIхэм ящыщхэм я къалэнхэр я Iуэхущ Iафэм зэрыхьыжьр кьыщыщIэр ди дежщ. Абы теухуа гъжьагъэм иджыри пытщэнщ.

Налшык къалэ округым и щIыпIэ администрацIэм и пресс-Iуэхущ Iапl э.

•ЩIыпIэ щыIэ

Зы жэщым и къэхъукъащIэхэр

**Къэбэрдей-Балъкъэрым и хабзэхъумэ Iуэхущ Iапlэхэм къальхьыжьу республикэм и щIыхь-хэмрэ экономикэмрэ зэран яхуэхъуа щIэпхьаджагъэ зыбжанэ зыл

Экономикэ | Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ | Жылагъуэ Iуэху

Мелуанырыбжэхэр Украинэм щызэпоуэ

●Хэхыныгъэхэр

Украинэм и президент къулыкъым щIэбзнэм я хэхъуэхэр зэпыщIагъэнтIэгъуэ декларацэ хэр хэIуцIыну ящIащ. Цыхъубэм и пащэ хъунУ нэхъ Iэмал зиIэхэм ящыщу тIур мелуанырыбжэщ, зыр тхьэмыщкIыафэ зытезыгъэуа тхьэIухуащ.

ТХЬЭМЫЩКIАФЭ зытезыгъэуа тхьэIухуду «Мэджэгу» Тимошенкэ Юлие. Киев и Iэгъуэблагъэхэм щыIэ щыпIэ нэхъыфI дыдэм щауха унэ абрагъуэм щыпсэу, дунейм и щыгъын нэхъ пIащIэхэр щызыгIагъэ бзыльхугъэ цыкIум хэхакIуэхэм къащигъэхъуну хуеищ унэр бэджэнду иныгъыу, фэпльхьагъуэхэр унагъуэр зэрыщыту зэхъыхьэурэ къыхуащхуу. Тимошенкэ ильэсым иIа хэхъуэр зэрыхьур доллар мин 47-рэщ. Ар иджыпсту зыпэрыт премьер-министр къулыкъым къыпэкIуэ улахуэрщ. Ахъшэ хъумапIэхэм Тимошенкэ гъэтIылъыгъэ щIэкъым. Ильэсым къриубыдэу и унагъуэм зэрыщыту хэхъуэу кынхьэр зэрыхьурэ доллар мин 341-рэщ. Ар Юлие и щхьэгъуэр зэфIэкI хъарзынэ зиIэ хьэрычэтыщIэу зэрыщытым щхьэкIэ къымынэу.

И хьархуэрэгъуэ епльыпIэмэ, Украинэм и нобэрей президент Ющенкэ Виктор хэпщIыкIыу нэхъ кьулейщ. Абы къигъэльэгъуа декларацэм тепщIыхьмэ, ильэсым иIа хэхъуэр доллар мин 126-м нос. Абы щыгъуэми президентыгъэм илъэс къэс щы гектарр мин 7-щ, автанспортыр мин 3-щ, ауэ ар ящIащ мин 365-рэ, 2004 гъэм ар зэрыхъуар доллар мин 7-щ, автанспортыр иIакъым.

Зи гугъу тщIаптIэм нэхъри нэхъ кьуележщ оппозиционер нэхъыщхьэ Янукович Виктор. Абы доллар мин 592-рэ къигъэльэгъуащ. Янукович зэрыжиIэмкIэ, хэхъуэм и нэхъыбэр - доллар мин 300-м щIигъур - Донецк щиIа псэуалъэр зэрищам кьыпэкIуащ. Абы и пIэкIэ щIым щыт унэ хъарзынэ Киев кьыщицэхуащ. Хъышэ хъумапIэм Янукович щIыгъщ доллар мин 116-рэ. И щIэкIэ щытщ метр зэбгъуэзнатIэ 619,6-рэ хъуэ псэунIэ унэрэ зэбгъуэзнатIэ 240-м нэблагъэ зи инагъ фэтэррэ. ЯщыныгъэмщIауэ, гаражитI иIэщ, ауэ иджыри автомашинэ кьыщэхуакъым. И щхьэгъуэмэн кьилэжьыр мащIэ дыдэщ - ильэсым зэрыхьуар доллар мин 3-щ.

Президент къулыкъым щIэбзнэм я декларацэхэм тепщIыхьмэ, абыхъэм иIэр куэд дыдэ хъуркъым. Ауэ ар кьагъэльэгъуаращ. Адрейхэр, цыхухэм зэращIэщ.

Тимошенкэ Юлиерэ Ющенкэ Викторрэ.

СОКОЛОВСКАЯ Яннэ.
«Известия».

Инджылызым и премьер-министр Браун Гордон иджыблагъэ Iуэху мыщхьэпэ хэхуащ - Афганистаным щыхэкIуэда щIалэм и анэм абы хуитха щыгъуэ тхыгъэм щыгъуагъэ кьыхэкIащ.

ЩыГъУЭ тхыгъэм премьер-министрыр тIэнчейрэ щыщыуащ. Янэщыкlэр зэрыхуэгъэза Джейнс Джеки и унэщIэм зы хьэрф щызэхигъэзэрыхьри, «миссис Джеймс»-кIэ зыхуигъэзащ. КъыкIэлыыкIуэу щIыуэ итхащ хэкIуэда щIалэм и цIэри. Тхыгъэр зыхуэгъэза анэм ар хьэдэгъуэдахэу икIи напэтехыу къилъытащ икIи «Сан» газетым Браун Гордон и кьалэмыпэм кьыщIэкIар иригъэхьащ. Ар сыт и лъэныкъуэкIи зэпхраха нужькIэ, иджыри грамматикэ щыуагъэу плIы къагъуэтащ. Журналистхэр зыхуеиххэр аратри, къэралым псом яфIэтепльыдзэхьыбар хьэлэмэтыр зэбграгъэхащ.

- Тхыгъэр епIащIэкIыу зэригъэхъэзырар нэрылъагъущ, абы и Iэрытхым гугъу уемыхьу укъызэреджэфыи щыIэкъым, языныкъуэ псалъэхэри гъэкIэщIащ. Си кьуэм и фэеплъым апхуэдэ пщIэфIэкIа зэримыIэм хуабжьу сигъэгубжащ, - мэтхъэусыхэ зауэлI хэкIуэдам и анэр.

Премьерым и тхыгъэр, «Сан» газетым и журналистхэм сурэт трахри, къэралым и телеканал нэхъыщхьэхэм интернетым и сайтхэмэ щызэбграгъэхащ. Инджылызым щыпсэуэм Iэмал ягъуэтащ и премьер-министрыр и Iэдакъэщ Iэкlым езыхэр гупсэхуу кьеджэну икIи нэгъуэщI грамматикэ щыуагъэхэри кьалъыхьуэну.

Езы Браун дауэ кьыщыхьуа псори? «Си напэр мэс, - жиIащ абы, - кьхъуар хуабжьу си гум щIыхьащ».

А махуэ дыдэм премьер-министрым Джейнс Джеми телефонкIэ епсэлъащ икIи кьыхуигъэгъуну ельэIуащ. Браун си бын хэкIуэда нэгъуэщIхэм дежи псэльэжащ щыгъуэ тхыгъэ яхуигъэхьауэ щытахэр кьеджэгъуэй ящыхьуамэ, кьыхуагъэгъуну.

Браун Гордон премьер-министр кьулыкъур кьыхэзыхуагъэщащэрэ зауэм и зэранкIэ хэщIыныгъэ зиIа зы гуныр кьыгъэнакьым езым тхыгъэкIэ захуимыгъэзауэ. Адрей кьулыкъущIэщхъуэхэм зэращIым ещхьу, и дэIэпыкъуэгъуэхэм ягъэхьэзыр щыгъуэ тхыгъэхэр абы кьыщIэтакъым, атIэ тIысурэ и ГэкIэ тхыгъэхэр игъэхьэзыращ, дэтхэнэ зыми и гуаузэр зэрыщIэхьащIхьи псалъэхэр иту. Апхуэдэу щIищIэм и щхьэусыгъуэмкIэ щеупщIкIэ жяри-Iэрт и кьалэну кьыззрилъытэр инджылыз лъэпкъыр ихьумэу зи псэр зытам пщIэ кьуэгъуэхэм ягъэхьэзыр щыгъуэ тхыгъэхэр абы кьыщтакъым, атIэ тIысурэ и ГэкIэ тхыгъэхэр игъэхьэзыращ, дэтхэнэ зыми и гуаузэр зэрыщIэхьащIхьи псалъэхэр иту. Апхуэдэу щIищIэм и щхьэусыгъуэмкIэ щеупщIкIэ жяри-Iэрт и кьалэну кьыззрилъытэр инджылыз лъэпкъыр ихьумэу зи псэр зытам пщIэ ихьумэну зи сэлэт щыхэкIуэда кьэралхэм ар зыщыщы унагъуэхэм зэрыхуэщыгъуэхьыбар зэрыригарагъащIэр, дауи, зэтехуэркъым. КьащIтэмэ, США-м апхуэдэ тхыгъэхэр машинэ щхьэхуэм щегъэхьэзыр, итыр псори зэщхьу, ауэ унэщIэхэр зэхъуэкIауэ. Уеблэмэ, зыхъумэжыныгъэмкIэ и министрым и Iэ абыхъэм щыщIэмыльэ кьохъур. Израильм щыгъуэ тхылъхэр ирагъэхьыххэркъым, атIэ кьэралым и президентыр хэкIуэдам и унагъуэм макIуэри, хьыбар гуаузэр жяреIэ. ЯкIаехэр куэд хьумэ, премьерым, министрхэм, дэзм и офицер нэхъыщхьэхэм, ауэ полковникым нэхъ р мынэхъ лъахъыгъэ, а кьалэн хьэлъэр ягъэзащIэ.

Гу зылъытапхъэ: Хамэ кьэрал зи сэлэт щыхэкIуэда кьэралхэм ар зыщыщы унагъуэхэм зэрыхуэщыгъуэхьыбар зэрыригарагъащIэр, дауи, зэтехуэркъым. КьащIтэмэ, США-м апхуэдэ тхыгъэхэр машинэ щхьэхуэм щегъэхьэзыр, итыр псори зэщхьу, ауэ унэщIэхэр зэхъуэкIауэ. Уеблэмэ, зыхъумэжыныгъэмкIэ и министрым и Iэ абыхъэм щыщIэмыльэ кьохъур. Израильм щыгъуэ тхылъхэр ирагъэхьыххэркъым, атIэ кьэралым и президентыр хэкIуэдам и унагъуэм макIуэри, хьыбар гуаузэр жяреIэ. ЯкIаехэр куэд хьумэ, премьерым, министрхэм, дэзм и офицер нэхъыщхьэхэм, ауэ полковникым нэхъ р мынэхъ лъахъыгъэ, а кьалэн хьэлъэр ягъэзащIэ.

Премьерым «тIу» хуагъэув

●Щыуагъэ

Гу зылъытапхъэ: Хамэ кьэрал зи сэлэт щыхэкIуэда кьэралхэм ар зыщыщы унагъуэхэм зэрыхуэщыгъуэхьыбар зэрыригарагъащIэр, дауи, зэтехуэркъым. КьащIтэмэ, США-м апхуэдэ тхыгъэхэр машинэ щхьэхуэм щегъэхьэзыр, итыр псори зэщхьу, ауэ унэщIэхэр зэхъуэкIауэ. Уеблэмэ, зыхъумэжыныгъэмкIэ и министрым и Iэ абыхъэм щыщIэмыльэ кьохъур. Израильм щыгъуэ тхылъхэр ирагъэхьыххэркъым, атIэ кьэралым и президентыр хэкIуэдам и унагъуэм макIуэри, хьыбар гуаузэр жяреIэ. ЯкIаехэр куэд хьумэ, премьерым, министрхэм, дэзм и офицер нэхъыщхьэхэм, ауэ полковникым нэхъ р мынэхъ лъахъыгъэ, а кьалэн хьэлъэр ягъэзащIэ.

Карабахыр

●Къайгъэ

Азербайджаным хегъэхьэж

Америкэм и Штат Зэгуэтхэм я Къэрал департаментым илъэс къэс ищI докладым Карабахыр Азербайджаным гуэкIыну хущIэкъу и щIыналъэу кьыщыхихыгъэщащ.

ДИНЫМКIэ щыхуэкъэм яIэ хуитныныгъэхэм ехьэлIауэ Къэрал департаментым иъэхъэзыра тхыгъэшхуэм Карабахым теуауа ирогъ Азербайджаным щекIуэкI Iуэхугъуэу кьыщыгъэльэгъуащ. Абы щыгъуэми Карабахым и унафэщIэхэр (Ермэлы апостол члисэр хэмыту, чристэныгъэр къэрал дину зэрыщытым кьыхэкIыу) хуабжьу егъэжьанШэ нэгъуэщI дин зэгуэхьныгъэхэр зэрыдгъуэзм папщIэ.

Абы кьыззащIигъэстыжауэ кьыщIэкIынущ ермэлы-азербайджан зэпэщIэуэбэныгъэр. «Регнум» хъыбарегъащIэ агентствэр щыхьэт зэрыстехтэхэмкIэ, тхьэмахуэ блэкIам и кIыхьагъам азербайджан лъэныкъуэр зэпыу имыIэу Карабахым зыхъумэжныныгъэмкIэ и дзэм автоматхэмкIэ, пулеметхэмкIэ, снайпер зытет фочхэмкIэ хьыкуэщ. Мыварейхэм зэрэфащэм жуал ятыжащ.

Ермэлым и адрей гъунапкъэ лъэныкъэмкIи щымамыркъым. Тыркум транспортымкIэ и министр Йылдырым Бинали иджыблагъэ жиIащ: «Ди гъунэгъуэхэм дыщебгъим, дэ зы ныбжьэгъуи диагъкым. Иджыпсту Сирием дэрэ ди зэхущытыкIэгъэтэмэныжащ. Ираким зауэ хуэзыдэхащIэ дыдоладжьэ, Ираным-рэ Урысей Федерацэмрэ яхудиIэ зэпыщIэныгъэхэр идогъэфIакIуэ. Ардыдэри Ермэлым ехьэлIауэ пхужьIэнут, арщхьэкIэ абы Тыркум и щIыналъэ гуэрхэр ей хуэдэу къытпеубыд. Дэ зыгуэрхэм зэран дахуэхъуну дыхуейкъым, ауэ ди щIым кьетхьэкъуну хущIэхуэхм я нэр кьахуитхунущ».

Мы хъыбарыр зэбгрезыгъэха «Нью» агентствам дигу кьыззригъэкIыжькIэ, Йылдырым Бинали я псалъэ пхъашэхэр щыжиIащ 1907 гъэм накьыгъэм и 27-м Чауш Геворг зи пашэ ермэлыдзэм тыркыу ныЧархэр щызэхихьута Муш къэлэм и Iэгъуэблагъэхэр кьыпIэныхьыну иджыблагъэ щыкIуам.

Абы кьыгъэтIагъуэ, Азербайджаным кьыщынэмыщIауэ, Тыркуми Ермэлым гужьгъужь зэрыхуиIэр. Араух кьыщIэкIынущ Америкэм и Штат Зэгуэтхэм я Къэрал департаментым и лэжьакIуэхэм тегушхуэу Карабахыр азербайджанхэм «щIратыжар». ЗэрыжиIэщи, псалъэхэм Iуэхуэгъэ кьаркIуэ хабзэщ. Деплъынщ адзкIэ къэхуэм.

«Северный Кавказ».

Яхуэфащэкъым

●Iуэху епГъыкIэ

лЫукIхэм гущIэгъу

Дзпэкlи Руисейм укIкIэ суд щащIэнукъым. А Iуэхум ехьэлIауэ Конституцэ судым иджыблагъэ иригъэкIуэкIа япэ зэIущIэм апхуэдэ гурыщIхьэзыгъэгъащ.

УФ-м и ПРЕЗИДЕНТЫМ, Правительствэм, властым и нэгъуэщI Iэнатlэхэм я лIыкIуэхэм зыжьэу жаIащ ди къэралым укIкIэ суд щащIэну зэрафIэмыIэмэмэщ. Ауэ ар дауэ гъэзэщIа зэрыхьунур? ИлъэсипщI и пэкIэ укIкIэ суд щIэнар кьызэрызэрагъэувыIа пIалъэр щIыщыIэм хуитныныгъэ и1ащ и судыр присяжнэхэм ящIэну. Ауэ ахэр зэрыдыкIуа и щIыпIэ псомкIи щIэтэкъым.

Иужьрей Iуэхугъэращ Конституцэ судым зыкуагъэзэнэр рагъэувыIа пIалъэр хуитныныгъэ и1ащ и судыр присяжнэхэм ящIэну. Ауэ ахэр зэрыдыкIуа и щIыпIэ псомкIи щIэтэкъым.

Иужьрей Iуэхугъэращ Конституцэ судым зыкуагъэзэнэр кьызэрызэкIар. Щыщынэм и 1-м щегъэжьауэ - Щэшэнми - присяжнэхэм я судыр щызэфIагъэувэ (а зы республикэрат къэнэжар ар здэщыыпсу). «Илъэсыщ Iэм щыщIэ-дзаУэ иджы укIкIэ суд тщIэ хьуну?» - щIоупщIэ хеящIэхэр.

- Дэ протокол №6-р къэтщIэн хуейщ е абы дыкъызэрызэкIыжар жыпIэну ди къэзэнщ, - кьыхилъхьащ Суд нэхъыщхьэм и лIыкIэ Давидов Владимир.

Лъэныкъуэ псомкIи жаIам едаIуэри, Конституцэ судым хэтхэр зэчэнджащыну щIэкIыжащ.

Абы тхьэмахуитI-щы ихьа хабзэщ.

АпщIондэхуакIэ жыIагъэр ириязэдзэнэщ укIкIэ суд щыIэн хуейрэ хуэмейрэ зэхагъэкIыу.

Дэтхэнэми и Iуэху епльыкIэр и пэжрэ иIэжщ. АрщхьэкIэ Конституцэ судым зытрищIыкьынур нобэкIэ зекIуэ зэхэзэхущ. Ахэр, ди жагъуэ зэрыхъущи, иджыпсту дэнэкIэ пшэми мэхъу.

Абы щыгъуэми кьыхуаIащыну унафэм поплъэри лъэхъуэщхэм куэд дыдэ исщ. Сабийхэр яIэщIэкIуэдауэ укIкIэ зи суд ящIахэр щыIэкъу щIипIэщ Огненный хытIыгур. Абы и лъэхъуэщхэм щIопхъэждащIи 172-рэ ящыкIэ щытIыгъщ. Дэтхэнэми и камерэм и щIыхьэпIэм тетхащ яIэщIэкIуэдахэм я цIэ-ынэцIкIэр. ЙукIа сабийхэр щхьэхуэу къэгъльэгъащ - бжэ псоми апхуэдэхэр фIэпльщ. НтIэ, сыт хуэдэ гущIэгъу абыхъэм кьалэжьыр? СыткIэ, абыхъэм уаэзрыщыгъ-гъынур?

Езыр-езыру лIэжьхуэкIэ апхуэдэхэр щIэбгъэпсэунрэ сыт? Щыгъ щыпIэмрэ зэрахъумэ щIыкIэмрэ Iэмал кьуиткъым ахэр сэбэпынагъ зыпылъ лэжьыгъэ гуэрхэм кьыщыбгъэсэбэпыну. Арауа, дэтхэнэ зыми ику ину маза къэс доллар мин ятригъэкIуадэу кьэралыр абыхэм ягъэлIэн ужь мэхъу. Апхуэдэ щIэпхъаджащIэхэр, Урысейр зэрыщыту кьапщтэжащ, укIкIэ зи суд ящIэу лъэхъуэщхэм щыгъэщхэр 1700-м нобэрэ - тутнакъэщым зэрисыну ильэс 15-м кьэрыубыдэу жыIагъэрэм доллар мелуанэр егъэкIуэд. НэхъыбдIкIэ апхуэдэ мыпкъур ней зытехьахэм къащIэнаужм трагуэшэмэ, псыхэкIуадэ ямыщIу? Абы и жэуапыр гурыIэгъуэт, ауэ...

УкIкIэ суд ящIэ хъунрэ мыхъуным теуауа апхуэдэ гупсысэм шэч гуэр хьыкIыхьэ ди лъэхъэжьмэхэм я лъэжькIэм. Дапщэрэ къэхъурэ лажьэ зимыIэр ягъэтIысэрэ, щIэпхъэджащIэр щIэхъьмэну?! Абы дауэ зэрыпIэщIыну? Щыгъ мэ дапщэм и судыр укIкIэ ящIэфынур нобэрей хабзэхьумэхэм? Ар жэуапынщэу хэкIуэн. Араущ укIкIэ суд щыгъэIэн хуэмейуэ тезыгъэчыныхьхэм щIэх-щIэхьуэрэ1937 гъэр ягу къыщIагъэкIыжыр. Абы щыгъуэми лажьэ зимыIэ щIыху мниищэхэр зэтрахIэри, иужькIэ хей ящIыжащ. Хэт абы къытрригъэззэкIыну хуейр?

НэгъуэщI укъызэтезыгъэувыIэ щапхъэхэри зыпылъ лэжьыгъэ щIэпхъаджащIэхэр, хяящIэхэм я щыгъэгъэкIэ Чикатило и Iуэхур зэхэмыкIыурэ, лажьэ зимыIэ щIыхьэтIым я судыр укIкIэ ящIащ. КъищынэмыщIауэ, Витебск щыщ маньяк щIэрыIуэ Михаелевич и пIэкIэ лажьи-хьати зимыIэ щIыху 14(!) ягъэтIысауэ щытащ. Абыхэм ящыщу зым и судыр укIкIэ ящIащ, адрейм зыфIипльэжащ, ещанэр деIэ хуащ. Илъэс пщыкIущ дэкIауэщ лIыукI дыдэр ящIащ.

Аращи, кьыхэпхынур умыщIэу ykIыну. Зыми щэч хьэтрихьэрэ-кьым ищIэу цIыкIупсэр, псом хуэмыдэу сабийм ейр, зыгъэнам ардыдэр кьызэрилъэжьым икIи къэрал мылъкур тебгъэкIуадэу абыхэм уелIэлIэн зэрыкуэмейм. Ауэ хабзэхьумэхэр щыуэрэ лажьэ зимыIэм и судыр укIкIэ ящIэмэ-щэ, щэч ящIэрэ кьызэрыхъум хуэдэу? Апхуэдэ упщIэ куэдым жуаэм етыгъуэфIэжьым. Дыпэплъэнщ Конституцэ судым и унафэм.

ЖДАНОВ Анатолий.
«Комсомольская правда».

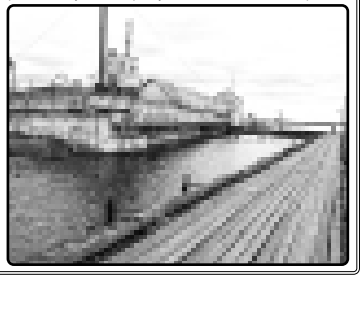

Улахуэр зэрыщыту кьэнэжьну?

- Дуней псом зыщызыубгъу экономикэ кризисыр дэрэ зыхэдмыщIэу кьанэркъым. Хэти лэжьапIэр фIокIуэд, хэти ерыскъыхэкIэр кьыхуэмышIэжыж хуэду. Абы хэгъэхьэ уэздыгъэм, газым, хуабэм, псым, адрейхэми я уасэр зэрыдзуей зэпытыр, ильэсыщIэм ар кьыззрыгъпэщылъыр. А псом ящыIуэжкIэ бюджетым кьыхэкIыу лэжьапIэ зратэжи я улахуэм дызыхуэкIуэ ильэсым хамыгъэхъуэну жаIэ. Ар уи фIэщ пщIы хьуну?

- ДИ ЖАГЪУЭ зэрыхъущи, Урысей Федерацэм и Правительствэм Къэрал Думэм кьыщыхилъхьа законопроектым ипкъ иткIэ, бюджетым кьыхэкIыу лэжьапIэ зратэжм я улахуэм дызыхуэкIуэ ильэсым хэхъуэнукъым. Къэхутэныгъэ лэжьыгъэ езыгъэжьэкI аспирантэхэм кьагъэсэбэп литературэм папщIэ мазэ къэс хущIагъу ахъшэр щамыгъэIэжьыну я мурадщ.

Зи гугъу тщIа жэрдэмхэр Къэрал Думэм япэ едажэгъуэкIэ кьыщтащ. Ауэ, «Зыу зыщIэ Урысей» пар ламент фракцэм кьыщынэмыщIауэ, абыхэмкIэ зыри арэзыкьым икIи лэжьакIуэбэм кьащхьэщыжу етIуанэ еджэгъуэм зэдауэ гуашIэ щыIэну поплъэ. Хэт ищIэн, цыхуб зыкIуэхэр зэгупсысыжу, Iуэху м нэгъуэщIу бгъэдихьэнкIи хьунщ. Сыти жыIи, дунейпсо кризисым щхьэкIэ кьэмынэу, Урысейр нэхъыбэу зэрыпсэу щыдагъэм, газым, мэзым я уасэхэм хэхъуа фIэкIа зыкIи хэщIакьым.

Налогхэм хэхъуэну?

Илъэсыщым кьыщыщIэдзауэ автомашинэхэм тральхьэ налогым хуэдитIкIэ хэхъуну жаIэри, пэж?

КЪЭРАЛ Думэм япэ еджэгъуэкIэ кьыщта Нолог кодексым зэхъуэжкIыныгъэхэр хэльхьэным теухуа Iуэхугъуэхэм ипкъ иткIэ, автомашинэхэм тральхьэ налогыр щыыпсым и 1-м щегъэжьауэ хуэдитIкIэ хохьуэ. Абы щыгъуэми щыIэ власткэхэр хуитщ къэрал псом щагъэува уасэм хуэдитхъкIэ щагъэну е хуэдипщIкIэ хагъэщIыну, ауэ нужьрейр фIэщщыгъуейщ. Арати, мы ильэсым «Жигули»-м ику иту налогыу сом мин 2 техуэу щытамэ, ар етIанэгъэ мини 4 хуэнут Апщхьэкlэ, щыху куэд абыкIэ мыарэзыуэ кьыззрыувам кьыхэжьыу законопроектыр одзкIэ пкагъэкIокъым.

Фадэ нэхъ пуд дыдэр тумэнкIгъу и уасэну?

- ЗэрыжаIэмкIэ, градус 40 зыIыгъ фадэм и уасэр дяпэкIэ туменэ 9 нэхъ?э нэхъ пудынукъым.

- ФАДЭ рынокым кIэлъыплъ федеральнэ кьулыкъэм щыжаIэмкIэ, ныбжьыкIэ щыIэ ныбжьыр хэкIуэтахэмрэ дэIэпыкъуэгъэнщэу зыкIэлъыплъыжьыф ныкъуэдыкъуэ хэмрэ. Законыр кьащтэныр кьыхэкIащ жыхьхуахэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ щаIыгъ унэинтернатхэм апхуэдэхэр щIэмыхуэж зэрыхъуам. Кьапщтэмэ, мэлыжьыхьыи 1-м ирихьалIэу щыху 85-рэ егъэзэщIэнщэу кьаIытащ. Ахэр щагъэзэгъэфакъым областым щыIэ интернат 16-м яхьуэзым, дэтхэнэми жьы хъуэхэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ зэрыщыкуэдым кьыхэкIыу.

Щхъуантlагъэм зэщIещтэ

ШЭШЭН РЕСПУБЛИКЭ. *Грознэ и уэрамхэм жыгыщIэ мин 15 мы бжьыхьэм кьрнубыдэу щыхасэнущ.*

ШЭШЭНЫМ и къалащхьэм и Iэтащхъэ Хучиев Мусльим зэрыжиIамкIэ, а Iуэхугъуэр республикэм и президент Кадыров Рэмзан и жэрдэмкIэ ирагъэкIуэкI. Грознэ къалэм щыIэ Iуэхущ1апIэ псоми щыпалжьэхэм, мыылкър зейм емылытауэ, чэнджэщ ираташ дэтхэнэми хуэзэу зы жыг нэхъ мыхъуми хисэну.

Чеховхэр Сочэ щызэкуос

КРАСНОДАР КРАЙ. *Тхакlуэшхуэ Чехов Антонрэ ди я щIыхьэжьхэмрэ я унэцIэджэгъуэхэр хэтащ Сочэ щрагъэлIэкIа театр фестивалым.*

ЗЭIУЩIЭ хьэлэмэтым кьрихьэлIащ къэралым и щIыпIэ зэмылIэужьыгъуэхэм кьикIа цIыху куэд. Кьызэхуэсахэм Чеховхэмрэ тхакIуэ цIэрыIуэм и лIыхъужьхэм я унэцIэджэгъуэхэмрэ яIъэгъуэ къудейкъым, атIэ епсэлъэну, я гъуэсу сурэт зытрагъахьну Iэмал яIащ.

ХЬЭГАУ Истъам.

Махуэ зырыз щIагъу

Дзыхуэкlуэ илъэсым и зыгъэпсэхугъуэхэм я куэдагъым зэхъуэкIыныгъэ и1уэтащ. Къапщтэмэ, Хэкум и хьумакIуэмрэ ЦIыхубэм я зэкъуэтыныгъэмрэ я махуэхэм зырыз кьыщIагъуащ. Арщхьэкlэ упщIэ нэхъыщхьэр кьонэ - дапхуэдизрэ зыдгъэпсэхуну Илъэсыщ1эр кьыщиIыхьэм и деж?

2010 ГЪЭМ Хэкум и хьумакIуэм и махуэр мазаем (февралым) и 23-р гьубжу тохуэ. Адрей ильэсхэм зэращIым кьытекIауэ, иджы абы япэ ит блыщхьэр щIэбэтымкIэ е тхьэмахуэмкIэ дымыпшынымэу махуиплкIэ зыдгъэгъэпсэхунущ. Апхуэдэ дыдэу ящIынущ Цыхубэм я зэкъуэтыныгъэм и махуэр. Щэкlуэгъуэм (ноябрым) и 4-р махуэку зэрырихьэлIэм кьыхэкIыу, абы кьыкIэпльыкIуэ мэремри зыгъэпсэхугъуэм хагъэхьащ.

А псори хъарзынэщ, цыхухэри зыщыгуфIынщ. Арщхьэкlэ нэхъыбэр зыгъэпIейтейр щыхьэмахуэ зыгъэпсэхугъуэ кIыхьэхэщ. Илъэсым и пэщIэдзэм ящыIэ щыхьэмахуэ зыгъэпсэхугъуэхэм я куэдагъым зэхъуэкIыныгъэ и1уэтащ. Къапщтэмэ, Хэкум и хьумакIуэмрэ ЦIыхубэм я зэкъуэтыныгъэмрэ я махуэхэм зырыз кьыщIагъуащ. Арщхьэкlэ упщIэ нэхъыщхьэр кьонэ - дапхуэдизрэ зыдгъэпсэхуну Илъэсыщ1эр кьыщиIыхьэм и деж?

МЫ ЩЫНАТЪЭХЭМ щрагъэкIуэкIа зэIущIэхэм щыжаIащ Тамбукан гуэлыр къэралпсо хьугъуэфIыгъуэу зэрыщытыр икIи абы и ятIэ хущхъуэхэр узыфэ куэдым зэрисэбэныр. Арщхьэкlэ абы хуэфащэн гупльитэ зэримыгъуэтым, къыхэкIыу, и мыхьэнэр хуэмурэ мэкIуэд.

Иджы унафэ кьащтащ «Тамбукан гуэл» къэралпсо мыхьэнэ зиIэ икIи яхьуэкIэ щIыналъэ кьыззрагъэпэщыну. Абы къыхэкIыу Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ Ставрополь краймрэ зэгъуэру Урысей Федерацэм Дыкъэзыхьуреихь дунейр хъумэнымкIэ и министерствэм зыхуагъэзэнущ.

Зи ныбжь хэкIуэтахэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ яхуэгъэзауэ

РОСТОВ ОБЛАСТЬ. ***Ростов областым щыпсэу жыы хъуахэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ унагъуэхэм етыным и Iуэ хукIэ» законым и проектым мы щIыналъэм и Хабзэгъэув Iэнатlэм щыхэпльащ.**

АБы кьыззрыщыгъэльэгъуамкIэ, унагъуэхэм иратыну я мурадщ зи ныбжьыр хэкIуэтахэмрэ дэIэпыкъуэгъэнщэу зыкIэлъыплъыжьыф ныкъуэдыкъуэ хэмрэ. Законыр кьащтэныр кьыхэкIащ жыы хъуахэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ щаIыгъ унэинтернатхэм апхуэдэхэр щIэмыхуэж зэрыхъуам. Кьапщтэмэ, мэлыжьыхьыи 1-м ирихьалIэу щыху 85-рэ егъэзэщIэнщэу кьаIытащ. Ахэр щагъэзэгъэфакъым областым щыIэ интернат 16-м яхьуэзым, дэтхэнэми жьы хъуахэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ зэрыщыкуэдым кьыхэкIыу.

Щхъуантlагъэм зэщIещтэ

ШЭШЭН РЕСПУБЛИКЭ. *Грознэ и уэрамхэм жыгыщIэ мин 15 мы бжьыхьэм кьрнубыдэу щыхасэнущ.*

ШЭШЭНЫМ и къалащхьэм и Iэтащхъэ Хучиев Мусльим зэрыжиIамкIэ, а Iуэхугъуэр республикэм и президент Кадыров Рэмзан и жэрдэмкIэ ирагъэкIуэкI. Грознэ къалэм щыIэ Iуэхущ1апIэ псоми щыпалжьэхэм, мыылкър зейм емылытауэ, чэнджэщ ираташ дэтхэнэми хуэзэу зы жыг нэхъ мыхъуми хисэну.

Чеховхэр Сочэ щызэкуос

КРАСНОДАР КРАЙ. *Тхакlуэшхуэ Чехов Антонрэ ди я щIыхьэжьхэмрэ я унэцIэджэгъуэхэр хэтащ Сочэ щрагъэлIэкIа театр фестивалым.*

ЗЭIУЩIЭ хьэлэмэтым кьрихьэлIащ къэралым и щIыпIэ зэмылIэужьыгъуэхэм кьикIа цIыху куэд. Кьызэхуэсахэм Чеховхэмрэ тхакIуэ цIэрыIуэм и лIыхъужьхэм я унэцIэджэгъуэхэмрэ яIъэгъуэ къудейкъым, атIэ епсэлъэну, я гъуэсу сурэт зытрагъахьну Iэмал яIащ.

ХЬЭГАУ Истъам.

Зэгъусэу яхъумэ

СТАВРОПОЛЬ КРАЙ. ***Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ Ставрополь краймрэ я унафэщIхэм къальитэ зихуэдэ щымыIэ Тамбукан гуэлыр хьумэныр зэгъусэу къызэрагъэпэщыну хуейуэ.***

МЫ ЩЫНАТЪЭХЭМ щрагъэкIуэкIа зэIущIэхэм щыжаIащ Тамбукан гуэлыр къэралпсо хьугъуэфIыгъуэу зэрыщытыр икIи абы и ятIэ хущхъуэхэр узыфэ куэдым зэрисэбэныр. Арщхьэкlэ абы хуэфащэн гупльитэ зэримыгъуэтым, къыхэкIыу, и мыхьэнэр хуэмурэ мэкIуэд.

Иджы унафэ кьащтащ «Тамбукан гуэл» къэралпсо мыхьэнэ зиIэ икIи яхьуэкIэ щIыналъэ кьыззрагъэпэщыну. Абы къыхэкIыу Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ Ставрополь краймрэ зэгъусэу Урысей Федерацэм Дыкъэзыхьуреихь дунейр хъумэнымкIэ и министерствэм зыхуагъэзэнущ.

Зи ныбжь хэкIуэтахэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ яхуэгъэзауэ

РОСТОВ ОБЛАСТЬ. ***Ростов областым щыпсэу жыы хъуахэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ унагъуэхэм етыным и Iуэ хукIэ» законым и проектым мы щIыналъэм и Хабзэгъэув Iэнатlэм щыхэпльащ.***

АБы кьыззрыщыгъэльэгъуамкIэ, унагъуэхэм иратыну я мурадщ зи ныбжьыр хэкIуэтахэмрэ дэIэпыкъуэгъэнщэу зыкIэлъыплъыжьыф ныкъуэдыкъуэ хэмрэ. Законыр кьащтэныр кьыхэкIащ жыы хъуахэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ щаIыгъ унэинтернатхэм апхуэдэхэр щIэмыхуэж зэрыхъуам. Кьапщтэмэ, мэлыжьыхьыи 1-м ирихьалIэу щыху 85-рэ егъэзэщIэнщэу кьаIытащ. Ахэр щагъэзэгъэфакъым областым щыIэ интернат 16-м яхьуэзым, дэтхэнэми жьы хъуахэмрэ ныкъуэдыкъуэхэмрэ зэрыщыкуэдым кьыхэкIыу.

Щхъуантlагъэм зэщIещтэ

ШЭШЭН РЕСПУБЛИКЭ. *Грознэ и уэрамхэм жыгыщIэ мин 15 мы бжьыхьэм кьрнубыдэу щыхасэнущ.*

ШЭШЭНЫМ и къалащхьэм и Iэтащхъэ Хучиев Мусльим зэрыжиIамкIэ, а Iуэхугъуэр республикэм и президент Кадыров Рэмзан и жэрдэмкIэ ирагъэкIуэкI. Грознэ къалэм щыIэ Iуэхущ1апIэ псоми щыпалжьэхэм, мыылкър зейм емылытауэ, чэнджэщ ираташ дэтхэнэми хуэзэу зы жыг нэхъ мыхъуми хисэну.

Чеховхэр Сочэ щызэкуос

КРАСНОДАР КРАЙ. *Тхакlуэшхуэ Чехов Антонрэ ди я щIыхьэжьхэмрэ я унэцIэджэгъуэхэр хэтащ Сочэ щрагъэлIэкIа театр фестивалым.*

ЗЭIУЩIЭ хьэлэмэтым кьрихьэлIащ къэралым и щIыпIэ зэмылIэужьыгъуэхэм кьикIа цIыху куэд. Кьызэхуэсахэм Чеховхэмрэ тхакIуэ цIэрыIуэм и лIыхъужьхэм я унэцIэджэгъуэхэмрэ

Дамыгъэ лъапIэр зыхуагъэфэща адыгэхэр

● ФщIэуэ пIэрэ?

Иджыблагъэ Краснодар къалэм щекIуэкIащ Етуанэ дунейпсо уэркъ зэIущI. Ар теухуауэ щытащ Урысейм революцэм и пэкIэ зауэзIэхэр зэрагъэпажэу щекIуэкIа, дамыгъэ нэхъ лъапIэ щыуагъэ ящыта Джорджий щихъым и орденым. Къэбэрдей-Балъкъэрым и ДыкIуэу а зэIущIэм хэтащ тхыдэ щIэныгъэхэм я кандидат, журналист, подполковник Къэзакъ Аслъэн.

- ИУЖЬРЕЙ илъэсэкIэм мы дамыгъэр къышыгагупсыса мазэр къэрал махуэшхуэу Урысейм щагъэлъапIэ, - жиIащ Къэзакъ Аслъэн, зэIущIэр зэрекIуэкIам дыщигъэгъуэзэну зыщыхуэдгъазэм. - Илъэс 240-рэ и пэкIэ апхуэдэ дамыгъэр ящыдигъэкIауэ щытащ урыс пащтыхь гуащэ Екатеринэ ЕтIуанэм икIи ар ирату щытащ Хэкум и лIыхъыжь цIэр зыхуагъэфащэм. Дыгъэгъазэм и 9-р (нэ хъапэм щэкIуэгъуэм и 26-раУэ щытащ) Хэкум и лIыхъыжьхэм я махуэу ягъэлъапIэ. А махуэшхуэм иращIэкIыну зэIущIэхэм ящыщ зыт сэ сызыхэтари. Сызытепсэлъыхьар Джорджий щихъым и щIыхькIэ щыIэ дамыгъэ хэр зыхуагъэфэща адыгэхэрщ. Ар зрату щытар офицерэм рэ генералхэмрэщ. Ди жагъуэ зэрыхъунущи, нобэ ящыдым ящIэркъым щыпхуэдэ дамыгъэ лъагэ адыгэ зыкъомым кьиузрахьар, ауэ сыт хуэдиз лэжьыгъэ иумыгъэкIуэкIми, абыхъм я бжыгъэр тэмэму кьыпхуэгъэлъэгъуэнукъым. Урысей къэралыгъуэм мустыцмэнхэм ящыщу япэ дыдэу ар зратар а зэманым подполковникму щыта, къэбэрдеишц Льэпкъыщокъуэ Исмел-псыгъуэщ. 1790 гъэм Измаил быдапIэр къэзыщта гупым яхэтащ ар. Абыхъм ящыщу япэу а дамыгъэр хуагъэфэщащ Кутузов Михаил, абы кьыкIэлъыкIуэу ХьэтIохъущокъуэ Исмел-псыгъуэ ираташ.

Наполеон У урысейм къэрушIыпIа зауэм адыгэлI гуп хэташ. Абыхъэм щыщу пIыр генерал хьэуауэ щытащ. ЦыхунтIым, а зэманым подполковникыщу щыта, нужькIэ генерал цIэр зезыхьахэу Бэджыдэ Адэлджэрийрэ Бэлэтокъуэ Къербейрэ мыпхуэдэ дамыгъэ лъагэ къалэжьащ. НужькъуэкIэ укъэIэбэмэ, Бекович-Черкасскэ Темырболэт Къасболэт и къуэм (Федор Александрович) иратауэ щытащ. Абы а дамыгъэ лъапIэр кьыщIыхуагъэфэщам и щхьэусыгъуэр куэдым ящIэркъым. Языныкъуэхэм Къарэмырзэ Аслан и кIуэкIэр зэрригъэсам папщIэ къратауэ жаIэри, ар пэжкъым. Абы щхьэкIэ кьыхуагъэфэщат, ауэ, пащтыхьым кьыхихьхьэри, а унафэр якьутэжащ. Нужькъэ Урысеим езэуэ бгьырысхэм я щIалэхэм гупущи, нобэ ящыхьэу щыпхрыкIым, и щIыхухэм хэщIыныгъэшхуэ ямыIэу а щIыпIэм зэрыришам папщIэ, а дамыгъэр хуагъэфащ.

1877 гъэм Урысеймрэ Тыркымрэ зауэ зращIылIауэ щытащ. Абы къэбэрдей уэркъхэм кьаухэкIауэ дзэм и Бэтащхьэу Альтадыкъуэ Тепсэрыкъуэ Хьэмэрзэ и кьуэмрэ Шыпш Темыркъан Акъдол и кьуэмрэ лIыгъэшхуэ зэрахьэу хэтащ икIи я лIыхъужьыгъэм кьыпэкIуэу Джорджий щихъым и орденыр тIуми кьыхуагъэфэщащ. МыдзкIэ укъэIэбэмэ, 1904 гъэм щIидза урыс-япон зауэм лIыгъэ щызезыхьа Хьэгъундокъуэ ЕдыджИслъам и кьуэмрэ къэбэрдей шурдымэм и гъэщIэгъуэ щыта Анзор Мудар Кьесын и кьуэми а дамыгъэр яIащ.

1914 гъэм щIэзыдза Япэ дунейпсо зауэм адыгэхэр лIыгъэшхуэ щызэрахьэу хэтащ. Абы щыгъуэм къэбэрдеишц Бекович-Черкасскэ Тембот Жамбот и кьуэм (Федор Николаевич) дамыгъэ лъапIэр хуагъэфэщауэ щытащ. Абы кьыщыхьмыщIауэ, кIахьэ адыгэхэм щыпхуэ щыхунущым яIащ а орденыр - Едыдж Николай Алыбей и кьуэм, ЛIыхъэ Мурат Щаурэхужь и кьуэм, Уэлэгъей СергейИслъамджэрий и кьуэм.

Зи гугъу сщIахэм я унэцIэхэр Москва Кремлым и Георгиевскэ пэшым дыщэпскIэ т ехащ. Урысейм и зауэ тхыдэми ахэр хэтащ.

Мы дамыгъэр апхуэдизкIэ ягъэпытапIэти, псалъэм папщIэ, ар зратар уэркъым щымыщмэ, зэнщIэу а лIакъуэщIэр зезыхьэ хэм хабжэрт. Дамыгъэм и мыхьэнэр инт, ар зратым и пашэр зэнщIэу дзуейрт. Алтуэдэу Альтадыкъуэ Тепсэрыкъуэрэ Шыпш Темыркъанрэ уэркъым кьыхэКIами, пщы унагъуэм щыщ зэпыпхьуитI щхьэгъусэ ящIащ. Япэм апхуэдэ кьэхъункIэ Iэмал иIэ тэкъым, ауэ мы дамыгъэ лъапIэр зыныбжьагъэфащам абыхъм я пщIэр кьиIэтащ, пщыхэмэ хуагъэдащ.

Зэман дэкIа нэужь, лIыгъэ зезыхьэ сэлэтхэр зыгуэркIэ кьыхагъэщIэн щхьэкIэ Джорджий щихъым и жор дамыгъэр кьагупсысащ, нужькIэ ар нагъыщIплIу зэщхьащхьауэ ят хьуащ. А дамыгъэр хуагъэфэщауэ щытащ адыгэ лъэпкым кьыхэкIа щыху 16-м.

щхьэщэмыщI изэ.

Адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмрэ, лъэпкъ тхыдэмрэ щэнхабзэмрэ нэхъыфIу езыгъэджхэр, гъэсэныгъэ лэжьыгъэ ирагъэкIуэкIыр наIуэ къэзыщI «Си бзэ - си псэ, си дуней» фестиваль-зэпеуэр Къэбэрдей-Балъкъэрым и курыт еджапIэхэмрэ сабий гъэсапIэхэмрэ 2009 гъэм щегъэжьагъэ. Абы ЩIэныгъэкIуэкIыныр КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэкIэ и министерствэм, «Адыгэ псалъэ» газетым, Дунейпсо, Къэбэрдей Адыгэ Хасэхэм, «Адыгэ унэ» тыкуэным, ЕгъэджакIуэхэм я щIэныгъэм щыхагъахьуэ институтым, «Эльбрус» тхыль тедзапIэм, «Тхыль» ОУ-м, КъБКъУ-м и педколледжым къыхалъхьэ.

1.
Зэпеуэм и къаэлэн нэхъыщIыкъэхэр

♦адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмрэ курыт еджапIэхэм зэрыщIаджыр егъэфIэкIуэн;
♦егъэджакIуэ пажэхэм я лэжьыгъэм кIэлъыплъын, абыхъэм фIыуэ, хьэлэмэту кьагъасэбэп Iэмалхэм псори щыгъуэзэ щIын;
♦адыгэбзэр фIыуэ ялъагъуу, я анэдэлъхубзэм кьаобзэу ирипсальэу щIэблэр кьагъэтэджыныкIэ еджапIэхэм, гъэсапIэхэм щекIуэкI лэжьыгъэр егъэфIэкIуэн;
♦адыгэ хабзэм, лъэпкъ щэнхабзэм щIэблэр щIэпIыкIын, гъэсэныгъэ лэжьыгъэр зыубгъуауэ къэгъэсэбэпын;
♦лъэпкъ еджапIэ, гъэсапIэ нэхъыфIэхэр кьэухтэн, абыхъм я лэжьыгъэр щIыхубэ хьыбарегъащIэ IэмалхэмкIэ гъпльэгъуэн;
♦еджакIуэ зэчиифIэхэр утыку кьишIэн, я зэфIэкIыр щагъэкIуэ гъпльэгъуэн;
♦еджапIэ, гъэсапIэ Iэнаджэ еджакIуэхэр зыдагъэIэпыкъуу. Абыхъм сабийхэм я нэгу зрагъэжьащ уэсхэмкIэ, уэрэдэмкIэ, кьафэхэмкIэ, сценкэ цIыкIуэхэмкIэ. ЦIыкIуэр ягъэджэгуащ. Дэтхэнэ зы сабийри зыщыгуфIыкIа хьэпшыпхэр, IэфIыкIэхэр тыгъэ хуащIащ.

- Зи адэ-анэ зыщхьэщымытыж, зи ныбэ изу мышхэ зи нэгум гуфIэгъуэ йомыIьэфтыж, зи ныбэ изу щIэгъуэ щIыкIуэхэм зэрыхузэфIэкIкIэ защIэдгъэкъуэныр. Ди гуапэщ абыхъм гукъыдэж еттыфмэ, зыгуэркIэ щIэгъэкъуэн дахуэхъуфмэ, - жаIащ зэIущIэр кьыззэгъэпэца егъэджакIуэхэм пшыкьыр щызэхуащIыжым.

ХЬЭФЫЦIЭ Марьянэ.

● Зэпеуэм пещэ

Си бзэ - си псэ, си дуней

1.
Зэпеуэм хэтыныгъэр

Район администрацIэхэм егъэджэныгъэмкIэ я къудамэхэм, къалэ департаментхэм кьызэрагъэпэщ къэпщытакIуэ гупхэм къагъэлъагъуэ курыт еджапIэ, сабий гъэсапIэ нэхъыфIхэр.

3.
Зэпеуэр щекIуэкIкIэ къалъытэнур

♦еджапIэм адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмрэ зэрыщIагъэдж щэнхабзэм я теплъэр;
♦адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмрэ щрагъэдж пэшхэм я теплъэр;
♦еджапIэм и библиотекэр зэрыгъагъадж тхылъкIэ, художественнэ литературэкIэ кьызэрызэгъэпэщар;
♦еджакIуэ Iэхэм я методикэ лэжьыгъэхэр;
2. ДахащIэщ ди дунейр
- къафэхэр;
- усыгъэхэр;
- уэрэдхэр (цIыхубэ, эстрадэ);
- театр теплъэгъуэхэр.
3. Си хэку - си лъахэ
- тхыдэм и лъагъуэхэмкIэ;
- географие;
- си лъэпкъыр, си лIэужьыр;
- адыгэ хабзэмрэ нэмысмрэ;
- лъэпкъ нэщэнхэр.

II. *Сабий щхьэхуэхэм я зэчиифIагъыр кьыщагъэлъагъуэ зэпеуэ:*

1. Езыхэм ятха лэжьыгъэхэр
- прозэ;
- усыгъэ;
- публицистикэ.
2. Сыдэзыхьэх дуней
- «Си щIыналъэ» фIэщыгъэIуэр зиIэ сурэт техахэм я гъэлъэгъуэныгъэ;
- «Дунейр - си нэмкIэ» фIэщыгъэIуэр зиIэ изобразительнэ гъуэзджэмкIэ гъэлъэгъуэныгъэ;
- лъэпкъ Iэпщ1элъапщIагъэхэр.

III. Iущхэмрэ Iущыщэхэмрэ я зэхьэзэхуэ

ЕгъэджакIуэхэм я зэпеуэ:

1. Адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмкIэ егъэджакIуэ нэхъыфI дыдэр (пэщIэдзэ классхэм адыгэбзэмкIэ дерс щхьэхуэхэр щезыгъэдж; класс нэхъыжьхьэм адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмрэ щезыгъэдж сабий гъэсапIэхэм адыгэбзэр щезыгъэдж).
2. КлассщIыб лэжьыгъэ нэхъыфI дыдэр езыгъэкIуэкIар.
3. Адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмрэ еджапIэм зэрыщагъэкIуэр Iэмалхэр егъэфIэкIуэн» фIэщыгъэщIэр зиIэ доклад нэхъыфI дыдэр.

Адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмрэ, лъэпкъ тхыдэмрэ щэнхабзэмрэ нэхъыфI дыдэу щрагъэдж еджапIэ.

6.
Зэпеуэм и къызэгъэпэщакIуэ, къэпщытакIуэ гупхэр

«Си бзэ - си псэ, си дуней» фестиваль-зэпеуэм и екIуэкIыкIэм пыщIа Iуэхугъуэхэр зи щIэрылъ гуп щхьэхуэ яубзыхуащ.

ЕгъэджэныгъэмкIэ район управленеихэм, къалэ департаментхэм къабгъэдэкIыу къызэгъэпэщагъэкIыу гупым (комитетым) хуагъэхь:

- зэпеуэм хэтхэм щыщ гъэсапIэ, еджапIэ нэхъыфIхэм я лэжьакIэм теухуа тхыгъэхэр;
- апхуэдэ гъэсапIэ, еджапIэ Iэуэхущапсэм зыужьыныгъэмкIэ я программэхэр;
- егъэджэныгъэм хыхьэ гъащIэм зэрыхапщэр къызыхэщ щIалэгъуалэм я бзэр гъэщэрыуным, кьалэмым гупыж хуэзыщIа щIалэгъуалэр гъэгушхуэным теухауэу союзым нобэ игъэзащIэ Iуэхуэхэмрэ кьыпэщыль кьалэнхэмрэ. ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмадэм и псалъэм пащащ КъБР-м щекIуэкIа зэпеуэм и министр Фырэ Руслан, Профсоюзхэм я федерацэм и Советым и унафэщI Тау Пщыкъан сымэ икIи илъэс 20 лъандэрэ псэемыблэжу зэчий зыбгъэдэлъ щIалэгъуалэм ядэлажь, литературэ Хасэм и кьызэгъэпэщакIуэ Хьэх Сэфарбий щэнхабзэмкIэ министерствэм и щIыхь тхыльыр, «Шыхулъагъуэм» кьекIуалIэ ныбжьыщIэхэм саугъэт лъапIэхэр ираташ.

Литературэ-муэыкальнэ пшыхьым хуэдэу ебдуэкIа льэтеувэм кьыщыIуа дэтхэнэ зы уэрэн щыхьм кьыдигъэщI гурыгъэ-гурыщIэ хэм, лъагъуныгъэм теухауэу зэрыщIэхьам гъащIэм кууэу урагъэгупсысыр, дэ тхэнэ зыри ебым и гуфэабэжьк Iэфхэм хашэжьрт. Усэ сатырхэм я кьаурр нэхэрыр щIэтырт дахащIу щIагъэува макъамэхэм. Пшыхьэр нэхъыр щIэщыгъуэ ящIащ «Амикс» уэрэджэкIакIуэ ансамблыирэ КъБР-мрэ КъШР-мрэ щыхь зиIэ я артистхэ Шэрджэс Iэсиятрэ. ЗэйущIэм кьрихьэлIакъэм Iэгуау эшхуэ хуаIэтащ КъБКъУ -м и студент Дзэгъащтэ Азэмэт и гушыIэхэм. ГуфIэгъуэ я зэйущIэм и кIэухым «Шыхулъагъуэ» литературэ Хасэм и кьызэгъэпэщакIуэ Хьэх Сэфарбий тепсэлъыхьащ литературэм дихьэх щIалэгъуалэм уаэзрыдэлажьэну Iэмалхэмрэ ахэр нобэ зыгъэпIейтей Iуэхугъуэхэмрэ. Пшыхьыр кьызэзыгъэпэщахэр зэгурыIуащ лъэпкъ литературэм ехьэлIа, гъэсэныгъэ мыхьэнэ ин зиIэ, щIэблэм и кьэухым зезыгъэужь мыпхуэдэ зэIущIэхэр дяпэкIэ щIэхьщIэхьэрэ ирагъэкIуэжыну .

ЛЪОСТЭН Муэз.

● Щэнхабзэ

«Къудамэщ1эм» и лъэтеувэ

КЪЭБЭРДЕЙ-БАЛЪКЪЭРЫМ и ТхакIуэхэмрэщI зэпхьэныгъэм и жьаУэм щIэту лажьэ «Шыхулъагъуэ» литературэ Хасэм къекIуалIэ тхакIуэ, усакIуэ ныбжьыщIэхэм я тхыгъэ нэхъыфIхэр иту дунейм кьытехьа «Къудамэщ1э» тхылъыр утыку кьихьэныж ехьэлIа гуфIэгъуэ зэIущIэ щекIуэкIащ Щоджэнцыкъу Алий и цIэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым. КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIалэгъуалэ Iэнатlэхэмкlэ щIалэгъуалэм, цIыхуб зэгухьэныгъэхэм ядэлэжьэныжкIэ министерствэхэм, тхакIуэхэм я союзым и жэрдэмкIэ кьызэрагъэпэщ пшыхьым кьрихьэлIахэщ жьлагъуэ щIалэгъуалэ зэгухьэныгъэхэм я лIыкIуэхэр, щэнхабзэмрэ гъуэзджэмрэ я лэжьакIуэхэр, тхакIуэ, усакIуэ нэхъыщхьэр, студентхэр.

Пшыхьыр кьэ ЗIуэзыхар КъБР-м и ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм и правленэм и тхьэмадэ КъхъуэлуфIэ Хьэчимщ. КъхъуэлуфIэр тепсэлъыхьащ дилъэпкъ литературэм и кьэкIуэнур сыткIи зэлъытыжа щIалэгъуалэм я бзэр гъэщэрыуным, кьалэмым гупыж хуэзыщIа щIалэгъуалэр гъэгушхуэным теухауэу союзым нобэ игъэзащIэ Iуэхуэхэмрэ кьыпэщыль кьалэнхэмрэ. ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмадэм и псалъэм пащащ КъБР-м щекIуэкIа зэпеуэм и министр Фырэ Руслан, Профсоюзхэм я федерацэм и Советым и унафэщI Тау Пщыкъан сымэ икIи илъэс 20 лъандэрэ псэемыблэжу зэчий зыбгъэдэлъ щIалэгъуалэм ядэлажь, литературэ Хасэм и кьызэгъэпэщакIуэ Хьэх Сэфарбий щэнхабзэмкIэ министерствэм и щIыхь тхыльыр, «Шыхулъагъуэм» кьекIуалIэ ныбжьыщIэхэм саугъэт лъапIэхэр ираташ.

Литературэ-муэыкальнэ пшыхьым хуэдэу ебдуэкIа льэтеувэм кьыщыIуа дэтхэнэ зы уэрэн щыхьм кьыдигъэщI гурыгъэ-гурыщIэ хэм, лъагъуныгъэм теухауэу зэрыщIэхьам гъащIэм кууэу урагъэгупсысыр, дэ тхэнэ зыри ебым и гуфэабэжьк Iэфхэм хашэжьрт. Усэ сатырхэм я кьаурр нэхэрыр щIэтырт дахащIу щIагъэува макъамэхэм. Пшыхьэр нэхъыр щIэщыгъэ ящIащ «Амикс» уэрэджэкIакIуэ ансамблыирэ КъБР-мрэ КъШР-мрэ щыхь зиIэ я артистхэ Шэрджэс Iэсиятрэ. ЗэйущIэм кьрихьэлIакъэм Iэгуау эшхуэ хуаIэтащ КъБКъУ -м и студент Дзэгъащтэ Азэмэт и гушыIэхэм. ГуфIэгъуэ я зэйущIэм и кIэухым «Шыхулъагъуэ» литературэ Хасэм и кьызэгъэпэщакIуэ Хьэх Сэфарбий тепсэлъыхьащ литературэм дихьэх щIалэгъуалэм уаэзрыдэлажьэну Iэмалхэмрэ ахэр нобэ зыгъэпIейтей Iуэхугъуэхэмрэ. Пшыхьыр кьызэзыгъэпэщахэр зэгурыIуащ лъэпкъ литературэм ехьэлIа, гъэсэныгъэ мыхьэнэ ин зиIэ, щIэблэм и кьэухым зезыгъэужь мыпхуэдэ зэIущIэхэр дяпэкIэ щIэхьщIэхьэрэ ирагъэкIуэжыну .

СОКЪУР Жамболэт.

● Псапэ

Сабийхэм дэрэжэгъуэ ират

Зеикъуэ къуажэ дэт етIуанэ школыр я жьлэм щыIэ интернатым щеджэ сабийхэм ильэс къэс щIэгъэкъуэн зыгуэркIэ яхуэмыхъуу къанэркъым. Хабзэ зэрахъуэхъуауэ, иджыблагъэ интернатым щыхьэщIащ егъэджакIуэхэмрэ.

ПШЫХЬЫР кьызэрагъэпэщащ егъэджакIуэхэу ЖэмыхьуэУ Верэрэ Куп Риммэрэ, 7-нэ, 2-нэ классхэм щеджэ еджакIуэхэр зыдагъэIэпыкъуу. Абыхъм сабийхэм я нэгу зрагъэжьащ уэсхэмкIэ, уэрэдэмкIэ, кьафэхэмкIэ, сценкэ цIыкIуэхэмкIэ. ЦIыкIуэр ягъэджэгуащ. Дэтхэнэ зы сабийри зыщыгуфIыкIа хьэпшыпхэр, Iэфыкъэхэр тыгъэ хуащIащ.

- Зи адэ-анэ зыщхьэщымытыж, зи ныбэ изу мышхэ зи нэгум гуфIэгъуэ йомыIьэфтыж, зи ныбэ изу щIэгъуэ щIыкIуэхэм я теплъэр зыкъэзыгъэлъагъуэ, - жаIащ зэIущIэр Риммэ Куп. Ди къэралым еIуэ щIэныгъэ лэжьыгъэм и планхэр, программэхэр, планшетхэр, альбомхэр, стендхэр.

4.
Зэпеуэр зэрекIуэкIынур

ЕджапIэ, гъэсапIэ, Iуэхущ1апIэхэм я унафэщIхэр, егъэджакIуэхэр Iуэхум зэрепльыр къэлъытауэ, фестивальзэпеуэр Iыхьишу зэщхьэщыхьауэ екIуэкIынущ:

1. ГъэсапIэ, еджапIэ Iуэхущ1апIэхэм;
2. Куейхэмрэ, къалэхэмрэ;
3. Республикэпсо фестиваль-зэпеуэр.

5.
Зэпеуэр зэрекIуэкIыну унэтIыныгъэхэмрэ абыхъэм хиубыдэхэмрэ

Ныбжьыщ1эхэм я зэпеуэ:

I. ЕджакIуэ гупхэм я зэпеуэ:

1. Си бзэ - си псэ
- Iуэрылуатэ;
- «Нарт» эпос;
- адыгэ литературэ;
- адыгэбзэ.
2. ДахащIэщ ди дунейр
- къафэхэр;
- усыгъэхэр;
- уэрэдхэр (цIыхубэ, эстрадэ);
- театр теплъэгъуэхэр.
3. Си хэку - си лъахэ
- къызощIэху.
- Сэ Сирием сыкъыкIыжу Хэкужьым сыкъыщIэгъкIуэжкрэ илъэс зыбжанэ хуащI, - кьыухохьэ псалъэмакъым Къардэн Инал. - Пэжыр жысIэнщи, хьэрыпхэм я щIакъхъэм хуэдэ щымыIэу ди гуГъэу щытами, дыщыуауэ кьыщIэкIащ. Ди щIакъхъэр зэныкъуэ щыхьэ-Iыхьэурэ зэпэущIурэ щIакъхъэгъажьэ къупхъэхэм ирагъэлъадэ, адрейхэм хьэзыр хьуа щIакъхъэу тхьуэпльхэр тыкуэнхэм зэрашэным хуагъэхьэзыр.

- Мы щIакъхъэгъэжьапIэр кьызэрызэIутхрэ ильэситху хьуауэ аращ, - жеIэ абы и унафэщI Сындыкъу Майе. - Пэжщ, абы лъандэрэ апхуэдэу зэман куэди дэкIакъым, ауэ, зэрыфIагъэщи, дгъэхьэзыр щIакъхъэм щIэупщIи куэдщ. Ар щыдощэ Нарккъалэ, абы пэмыжьжьэ кьуажэхэм, Налшык дэт тыкуэнхэм ящыщу куэдым. Кьыхэзгъэтренер нэхъыщхьэ Ригерт Давид зэрыжиIамкIэ, щыщхьэIу мазэм Налшык щекIуэкIа Урысей чемпионатым иджыри зэ наIуэ кьыщIащ дунейпсо зэхъэзэзэхуэм ягъэкIуэнухэр. Ахэр щIыху 16 мэхъу.

Атлетикэ хьэлъэмкIэ дунейпсо чемпионатым Къэбэрдей-Балъкъэрым и щIыхьыр щахъумэнущ Половников Василийрэ Аккаев Хьэжмуратрэ.

- Дэтхэнэ ди зы щIалэри хуэхьэзырщ и зэфIэкI псор дуней спорт утыкуэхуэм щигъэлъэгъуэну, - жеIэр тренер нэхъыщхьэм.

ЖАНХЪУЭТ Зуэ.

● Щапхъэ

Нарткъалэ щ1акхъуэ

«ЩIакхъуэр псом ящхьэщ» жаIэ урысхэм, а шхыныгъуэр ягъэлъапIэу «щIакхъуэм къуденщ хуэкомыIэ» къацесэлъ адыгэхэм. Абы нэхъри нэхъыфI, нэхъ лъапIэ зэрыщымыIэр псомкIи къагуроIуэ, псом хуэмыдэу ар фIы дыдэу ящI? Хэку зауэшхуэм, абы нужь илъэсхэм щыIа гъаблэр зи нэгу щIэкIаХэм. А ерыскъы тельыджэм теухауэу кинофильмэхэр трахащ, романхэр, уэсхэр, уэрэдхэр ятхащ. Ар, мэ гуакIэр кьышихьу, хуабдж Iэнэм тельу щыщIлъагъукIэ, гукъеуэ гуэрхэр уиIэми нанIэзыпIэкIэ пщогъупщэ.

ЯПЭМ, псомэ зэрытщIэщи, щIакхъуэ гъэжьапIэхэр кьэралым ейуэ щытамэ, нобэ апхуэдэ Iуэхущ1апIэхэр республикэм и кьалэхэм, кьуажэхэм щагъэлажьэр ынагъэхэм, щIыху щхьэхуэхэм. Мис апхуэдэ щIакхъуэ гъэжьапIэхэм ящыщ зыщ мы тхыгъэ кIэщIым зи гугъу щытщIыну дызыхуейр.

- ЩIахьэу кьэзыщэхуэхэм хэту пIэрэ яужь итыр? - щIоупщIэ машинэ псынщIэкIэ кьыIулъэда лIыр.

- Си ужь кьиуви, ущыуэнукъым, - иретыж абы жэуап гупым яхэтхэм ящыщ зым.

- Си унагъуэм щIэсхэм хуабжьу ягу ирохь мыбы щагъэхьэзыр щIакхъуэр, - жеIэ нэгъуэщI зым. - АпхуэдизкIэ абы десащ, гурыхь тщIыхъуащи, пщэдджыжь кьэс сыкъакIуэурэ щIыну сыхуейт ди Iуэхущ1апIэр кьызэIутхыныжкIэ си гуащэ Марие ихьэзрыдДэныкъуар. Ар ильэс куэдкIэ общепитым щылэжьати, дытригъэгушуащ, сыт и лъэныкъуэкIи щIэгъкъуэн кьытхуэхьащ.

Зи гугъу тщIы щIакхъуэ гъэжьапIэр Нарткъалэщ здэщыIэр. Я цIэ кьиIуапэхэщ а щIакхъуэфIыр зи Iэрыкlэу Хьэщ1элI Светэ, Шэрыпхъэ Ларисэ, Деунэж Лидэ, Абей Анжелэ, Балъкъэр Риммэ, Кьумахуэ Светэ, хьэзыр хьуа щIакхъуэ хуабэр, гурыхьыр зыбгрызыш Деунэж Юрэ сымэ. Зы унагъуэм хуэдэу фIыуэ зэрылъагъу, зэрыIыгъ гупщ ар. Абы нэхьыфI сыт щыIэ? Ди гуапэщ цIыхуэм фIы хуащIэфу, ягъажьэ шхынгъуэ IэфIым и щытхъур зэи мыкIуэду гупыр кьэгъуэгурыкIуэну.

СОКЪУР Жамболэт.

● Атлетикэ хьэлъэ

Дунейпсо чемпионатым зыхуагъэхьэзыр

ЩэкIуэгъуэ мазэм и 19-29 махуэхэм Корее Ищщэм и Коряне къралэм атлетикэ хьэлъэмкIэ дунейпсо чемпионат щекIуэкIынущ.

УРЫСЕЙМ и цIыхухъу гуп кьыхэхам и

● Гу зылъытапхъэ

Къэбэрдей къэрал драмэ театрым фрегъэблагъэ

Щ1оджэнц1ыкIу Алий и цIэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым щэкIуэгъуэ мазэм мыпхуэдэ спектакль щекIуэкIынущ:

Щэкlуэгъуэм и 30-м:
Эдуардо де Филиппо. **«Цыхуэ икIи джентльменщ»** *(ГушыIэ).*
Театрым и художественнэ унафэщIыр Урысей Федерацэм щIыхь зиIэ и артист **Шыбзыхъуэ Басирщ.**
ЩIыщIидзэр сыхьэт 18-рэ дакъикъэ 30-рщ.
УпщIэ зиIэхэр мы телефонхэмкIэ фыпсалъэ хъунущ: 42-64-94, 42-33-87

Нэхъыжьхэм я зэхуэсыпIэ

Налшык къалэ округым и администрацэмрэ Зауэм, лжьыгъэм, Iэщ1экIэ зэщIэуэзда къарухэм, хабзэхъумэ органхэм я ветеранхэм (пенсионерхэм) я Налшык къалэ жылагъуэ зэгухьэныгъэмрэ Налшык щыпсэу нэхъыжьхэр «Ветеран» клубым фрагъэблагъэ. Клубым хэтхэр мазэм тIуэ (етIуанэ, епIланэ махуэжухэм) сыхьэтыр 15-м къалэ паркым и къэфапIэм щызэхуос. Клубым и зэIущIэхэм Пенсэ фондым, налог Iуэхущ1апIэхэм я лэжьакIуэхэр, дохутырхэр кьрохьэлIэ. Ди нэхъыжьхэм абы зыщагъэпсэху, зыхуеину чэнджэщхэри Iэщ1агъэлIхэм я деж щагъуэт, концерт зэмылIэужьыгъуэхэм йопль.

● Щ1ыпIэ щыIэ

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ЭХТЭХЭР

Жылаев Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖьэкIэмыхъу Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Щ1ирдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Гъущ1о Зариф, Къардэн Маринэ, Ныбжьэ Таисэ, Хьэжыкъарэ Алик.**

Аслъэн шырымрэ абы и ныбжьэгурмрэ. *Сурэтыр* **КОЗУБ Валерие** *трихащ.*

ДИ ХЭЩIАПIЭР

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и щIэхI щыIэ уэрам, 5, ебгъуэанэ - епщIанэ къатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ IуэхуэхэмкIэ - 42-22-86; кьуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 47-22-63, 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ Iуэхущ1апIэхэм я щIэныгъэмкIэ - 42-60-53; хьыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ письмохэмкIэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 47-32-15; зэдзэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтериемрэ - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Iуэхущ1апIэм - 42-26-41; суэрэтехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжыгъэхэм, кьыщIэта Iуэхугъуэхэм я пэжагъыкIэ ахэр зытехаэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Iуэху епльыкIэр зэтекъу зэпыту щытекъым.

Газетыр Iэ тезыдахэм яхуэхьныр и щIэ дальщ КъБР-м федеральнэ нощт зэныщIэныгъэхэмкIэ и управленэм.

Тел.: 42-06-51, 42-19-89.

Газетыр щIыныжкIэ жэуап екъ КъБР-м и "Роспечать" АО-м.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м

№Н-0065-м щIэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ къыдокI.

1905 гъэм щыIа Революцэм и щIэр зезыхьэ Республикэ полиграфкомбинат, Налшык къ., Лениным и щIэкIэ щыIэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы къыдэкIыгъуэм елэжьахэщ: **жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Дыщэкl Соня, редактору Щирдий Маринэ, корректорхэу ПхытIыкI Юрэ** *(1,2-нэ нап.),* **Бацэ Фатимэ** *(3,4-нэ нап.). КомпьютеркIэ газетым и теплъэр ящIащ:* **ГъукIэлI Рае, Щомахуэ Марианнэ,** *суэрэтыщI* **Бицу Жанэ.**

Номерыр "Адыгэ псалъэ" и компьютер Iэнатlэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Iэ щыгъуазэр сыхьэт 20.30-рщ.

Индексыр 51531●Тираж 10.125●Заказ №3688